

NORGES OFFISIELLE STATISTIKK. VIII. 31.

MEIERIBRUKET I NORGE

i 1925.

(L'industrie laitière de la Norvège en 1925.)

Utgitt av

DET STATISTISKE CENTRALBYRÅ.

OSLO.

I KOMMISJON HOS H. ASCHEHOUG & CO.

1927.

Pris: Kr. 1.00.

Norges Offisielle Statistikk, rekke VII. (Statistique Officielle de la Norvège, série VII.)

Trykt 1925:

- Nr. 151. Folkemengdens bevegelse 1916—1920. II. Sammendrag. (*Mouvement de la population pendant les années 1916 à 1920. II. Résumé.*)
- 152. Sundhetstilstanden og medisinalforholdene 1921. (*Rapport sur l'état sanitaire et médical.*)
- 153. Landbruksareal og husdyrhold 1924. Representativ telling. (*Superficies agricoles et élevage du bétail de l'année 1924. Recensement représentatif.*)
- 154. Folketellingen i Norge 1 desember 1920. XII. Byggeskikker på den norske landsbygd. (*Recensement du 1er décembre 1920. XII. Types des petits bâtiments à la campagne en Norvège.*)
- 155. Lønninger 1924. (*Gages et salaires.*)
- 156. Sinnssykeasylenes virksomhet 1922. (*Hospices d'aliénés.*)
- 157. Sjømannsforsikringen 1922. Fiskerforsikringen 1922. (*Assurances contre les accidents des marins. Assurances contre les accidents des marins pêcheurs.*)
- 158. Folkemengdens bevegelse 1922. (*Mouvement de la population.*)
- 159. Norges jernbaner 1923/24. (*Chemins de fer norvégiens.*)
- 160. Kriminalstatistikk og Kriminell Rettspleie 1921 og 1922. (*Criminalité et Justice criminelle.*)
- 161. Folketellingen i Norge 1 desember 1920. XIII. Oversikt over livsstillingsstatistikken og tellingens utførelse. (*Recensement du 1er décembre 1920. XIII. Aperçu de la statistique des professions et l'organisation du recensement.*)
- 162. Sinnssykeasylenes virksomhet 1923. (*Hospices d'aliénés.*)
- 163. Norges kommunale finanser 1922—1923. (*Finances des communes.*)
- 164. Norges industri 1923. (*Statistique industrielle.*)
- 165. Arbeidslønnen i jordbruket. Driftsåret 1924—25. (*Salaires des ouvriers agricoles en 1924—1925.*)
- 166. Arbeidsforholdene ved hotell- og kafévirksomhet. (*Les conditions de travail dans les hôtels, restaurants et cafés.*)
- 167. Norges fiskerier 1922. (*Grandes pêches maritimes.*)
- 168. Forsikringsselskaper 1923. (*Sociétés d'assurances.*)
- 169. Fattigvesenet 1920 og 1921. (*Assistance publique.*)
- 170. Ulykkesforsikringen 1921 og 1922. (*Assurances contre les accidents du travail.*)
- 171. Norges postvesen 1924. (*Statistique postale.*)
- 172. Skolevesenets tilstand 1922. (*Instruction publique.*)
- 173. Fengselsstyrelsens årbok 1923. (*Annuaire de l'Administration générale des prisons 1923.*)
- 174. Norges telegrafvesen 1923—1924. (*Télégraphes et téléphones de l'État.*)
- 175. Norges fiskerier 1923. (*Grandes pêches maritimes.*)
- 176. Stortingsvalget 1924. (*Élections en 1924 pour le «Storting».*)
- 177. Megling og voldgift. Tariffavtaler og arbeidskonflikter 1924. (*Entremise publique et arbitrage. Conventions collectives et conflits du travail en 1924.*)
- 178. Norges bergverksdrift 1924. (*Mines et usines.*)
- 179. Sinnssykeasylenes virksomhet 1924. (*Hospices d'aliénés.*)
- 180. Sykeforsikringen 1924. (*Assurance-maladie.*)
- 181. Norges skibsfart 1924. (*Navigation.*)
- 182. Det civile veterinærvesen 1923. (*Service vétérinaire civil.*)
- 183. Landbruksareal og husdyrhold 1925. Representativ telling. (*Superficies agricoles et élevage du bétail de l'année 1925. Recensement représentatif.*)
- 184. Norges sparebanker 1924. (*Caisses d'épargne.*)
- 185. Private aktiebanker 1924. (*Banques privées par actions.*)

NORGES OFFISIELLE STATISTIKK. VIII. 31.

MEIERIBRUKET I NORGE

i 1925.

(L'industrie laitière de la Norvège en 1925.)

Utgitt av

DET STATISTISKE CENTRALBYRÅ.

OSLO.

I KOMMISJON HOS H. ASCHEHOUG & CO.

1927.

Innhold.

	Side
Forord.....	1
I. Innledning	2
II. Meieribrukets omfang, almindelige driftsbetingelser og driftsresultater	3
1. Meierienes antall og beliggenhet.....	3
2. Meierienes eiendoms- og driftsformer samt brandtakst.....	5
3. Meierienes driftstid og personale.....	7
4. Melkens kvalitet.....	8
5. Avregningsformer.....	9
6. Innveiet og behandlet melkemengde.....	10
7. Meierienes størrelse.....	11
8. Meierienes melkesalg.....	12
9. Returleveranser av magermelk og myse.....	15
10. Produksjonen av smør og ost.....	16
11. Oversikt over melkens anvendelse.....	16
12. Meierienes produksjonsretning.....	16
13. Meieridriftens økonomiske resultater.....	19
14. Forholdet mellom innveiet melkemengde og beregnet melkeproduksjon.....	20
III. De enkelte meieritypers driftsforhold.....	23
1. Melkesalgsmeierier.....	23
2. Melkemottagelsesstasjoner.....	24
3. Smørmeierier.....	24
4. Setermeierier.....	25
5. Fetostysterier.....	26
6. Mysostkokerier.....	27
7. Kombinerte smør- og ostemeierier.....	28
8. Gammelostysterier.....	29
9. Kondenseringsfabrikker.....	29
10. Sammendrag.....	29

Table des matières.

	Pages
Préface	1
I. Introduction	2
II. Volume, conditions et résultats d'exploitation de l'industrie laitière	3
1. Nombre et situation des laiteries	3
2. Formes de propriété et d'exploitation des laiteries; taxation en cas d'incendie	5
3. Campagne et personnel des laiteries	7
4. Qualité du lait	8
5. Modes du paiement	9
6. Quantité du lait traité	10
7. Grandeur des laiteries	11
8. Vente de lait des laiteries	12
9. Renvois du lait écrémé et petit-lait aigre	15
10. Production de beurre et fromage	16
11. Emploi du lait	16
12. Direction de production des laiteries	16
13. Résultats économiques de l'industrie laitière	19
14. Rapport de la quantité du lait traité à la production de lait calculée	20
III. Conditions d'exploitation des différents types de laiterie	23
1. Laiteries de vente de lait	23
2. Stations de réception du lait	24
3. Laiteries de beurre	24
4. Laiteries de montagnes	25
5. Fabriques de fromage gras	26
6. Fabriques du fromage fait avec petit-lait aigre	27
7. Laiteries de beurre et de fromage combinées	28
8. Fabriques du fromage fait	29
9. Fabriques du lait condensé	29
10. Résumé	29

Forord.

Byrået fremlegger herved første årgang av meieristatistikken, Meieribruket i Norge. Statistikken er utarbeidet av dosent ved Norges Landbrukshøiskole, R. Mork.

Oslo 1 juli 1927.

Det Statistiske Centralbyrå.

Gunnar Jahn.

S. Skappel.

I. Innledning.

Oplysninger om meieribrukets driftsforhold og driftsresultater har gjennom den offisielle statistikk vært innsamlet siden 1875 i forbindelse med femårsberetningene om fylkenes økonomiske tilstand og har vært publisert i forbindelse med 5-års oversiktene over jordbruk og fedrift.

Med meieriindustriens vekst og stadig større betydning for jordbrukets økonomi opstod der etterhånden et behov for å følge utviklingen mere nøye enn de 5-årige oversikter kunde gjøre, og fra 1912 iverksattes der etter initiativ av Den Norske Meieriforening en særlig Meierienes driftsstatistikk med meget omfattende oppgaver. Denne opprettholdtes omtrent uforandret til 1921.

Forskjellige forhold medførte at det kun blev et mindre antall meierier som deltok i denne mere omfattende statistikk. Antallet av deltagende meierier var i 1915 oppe i 152, men sank etterhånden til 78 i 1921. Denne deltagelse fant man var så liten at det blev besluttet å opphøre med denne statistikk.

Fra 1912 av blev der også innsamlet et annet materiale, nemlig gjennom statens meierifunksjonærer med det formål å gi en årlig og såvidt mulig fullstendig oversikt over bevegelsene i innveiet melkemengde og utbetalte melkepriser ved alle landets meierier. Denne blev fra 1921 av utvidet til også å innbefatte oppgaver over meierienes driftsutgifter. En samlet oversikt utarbeidet av meieriinspektøren blev årlig inntatt i landbruksdirektørens beretning.

For enn yderligere å få følge med i de for meierienes drift viktige svingninger i produksjons- og prisforhold blev der endelig fra 1913 etter initiativ av professor Støren igangsatt en månedlig statistikk over innveiet melkemengde, produksjon av smør og ost, lagerbeholdninger og opnådde priser. Denne statistikk bidrog i betydelig grad til å klarlegge omsetningsforholdene, men også den led under for liten deltagelse. Her spilte naturligvis også de lette avsetningsforhold under krigen sterkt inn.

I 1920 blev arbeidet gjenoptatt av Norske Melkeproducenters Landsforbund. Da det ikke opnådde tilfredsstillende tilslutning, anmodet det Landbruksdepartementet om å opta saken, og dette fant den av så stor betydning at det gikk med herpå. Fremdeles viste det sig dog umulig å få den nødvendige deltagelse.

Da det således var godtgjort at den frivillige vei ikke førte frem, blev der etter forslag av statsråd Five gjort avtale mellom de interesserte parter om å søke stortingets bemyndigelse til å innkreve de fornødne oppgaver gjennom det Statistiske Centralbyrå i henhold til loven av 25 april 1907 (oppgaveplikt). Dette forslag bifaltes ved Stortingets beslutning av 29 februar 1924.

Opgavene skulde omfatte: 1. En mere utførlig årsoversikt. 2. Månedrappor- ter over meierienes melkemengde, produksjon m. v.

I henhold hertil har Centralbyrået fra januar 1925 hver måned innsamlet oppgaver over produksjonens og lagerbeholdningenes størrelse samt opnådde priser på

smør og ost. Beretningene er straks sammenarbeidet månedsvis og publisert. Årsammendrag for årene 1925 og 1926 har vært tatt inn i Statistiske Meddelelser.

Dessuten har Centralbyrået for året 1925 innsamlet særskilte årsoversikter fra alle meierier i den hensikt nærmere å belyse driftsforholdene og konstatere driftsresultatene. Det utsendte spørreskjema blev utferdiget i samarbeide med representanter for meieribruket og omfattet en rekke spørsmål egnet til å belyse:

1. De almindelige driftsforhold: driftstid, eiendomsform, driftsform, brandtakst, personalets størrelse, antall melkeleverandører, antall melkekyr hvorfra levers melk, avstand fra stasjon, avregningsforhold, melkens fettprocent.

2. Særlige opplysninger om driften.

3. Oppgaver over melkemengden og dens anvendelse til salg eller foredling.

4. Oppgaver over driftsresultatet.

5. Finansiell stilling.

— Det materiale som derved blev innsamlet viste sig straks å inneholde en rekke opplysninger av vesentlig interesse. Men som man kunde vente var ikke alle meierier, særlig ikke de minste, i stand til å avgi så omfattende opplysninger som man her ønsket. I disse tilfelle fant man det riktig å søke oppgavene korrigert og om fornødent utfyllt med bistand av statens meierifunksjonærer. Man fant denne fremgangsmåte riktigere enn bare å angi hvor mange meierier der manglet eller var ufullstendige oppgaver fra, og så gjøre sammendrag av resten. Ved denne bistand blev det mulig allerede for dette første år å gi et fullstendig bilde av forholdene, og det er hensikten i de kommende år å søke dette samarbeide utvidet.

Som man vil se er tabellene innarbeidet i teksten, en fremgangsmåte som skiller sig fra den vanlige i statistikken.

Foruten de generelle oversikter over driftsforhold og driftsresultater har man bearbeidet materialet med henblikk på de enkelte rene meieritypers særlige driftsforhold. For 1925 var materialet ikke så godt at man har kunnet trekke full nytte av denne bearbeidelse, men man antar at det etterhånden som der vinnes mere erfaring både i meierienes avgivelse av oppgaver og i bearbeidelsen, vil bli denne del av statistikken som vil få størst betydning for meieribruket.

Denne første årgang av statistikken er dessverre blitt forsinket, men vi håper å komme å jour ved neste årgang.

II. Meieribruketets omfang, almindelige driftsbetingelser og driftsresultater.

1. Meierienes antall og beliggenhet.

Antallet av meierier hvorfra man har fått oppgaver for året 1925 er i alt 602. Heri er likesom ved de tilsvarende eldre tellinger innbefattet foruten de almindelige produksjons- og melkesalgsmøierier også samlestasjoner og kondenseringsfabrikker. I overensstemmelse med en sprogbruk som stadig blir mere almindelig fordi de tidligere ganske skarpe grenser etterhånden utviskes, sammenfattes alle disse enkelte melkeomsetningsformer under fellesbetegnelsen meieri. Eksempelvis har flere av våre meierier i de siste år gått i gang med kondenseringsanlegg. Den ved de eldre tellinger anvendte sonndring mellem meierier og ysterier er dermed også bortfalt. I stedet har man til belysning av spesielle formål gjennomført andre opdelinger av materialet.

Tabell 1 viser hvorledes meieriene fordeler sig geografisk i 1925. Opgavene over totalantall og meieriernes fordeling mellem by og land er dessuten sammenholdt med tidligere år.

Tabell 1.

Fylke	Antall meierier i alt.	Derav		Avstand fra stasjon				
		by	land	under 1 km.	1—10 km.	10—20 km.	over 20 km.	mangler op-gave.
Østfold	41	6	35	20	3	3	1	14
Akershus og Oslo	75	8	67	28	26	10	-	11
Hedmark	29	2	27	12	3	1	4	9
Opland	45	2	43	18	4	6	7	10
Buskerud	35	2	33	17	15	2	-	1
Vestfold	26	9	17	17	3	6	-	-
Telemark	10	6	4	6	2	-	1	1
Aust-Agder	5	4	1	4	1	-	-	-
Vest-Agder	12	4	8	4	3	4	-	1
Rogaland	38	5	33	22	9	4	-	3
Hordaland og Bergen	97	3	94	12	5	1	-	79
Sogn og Fjordane	49	-	49	11	15	4	14	5
Møre	27	4	23	11	11	1	2	2
Sør-Trøndelag	45	2	43	16	19	4	2	4
Nord-Trøndelag	42	2	40	17	16	4	5	-
Nordland	15	1	14	6	6	1	-	2
Troms	11	2	9	7	-	1	3	-
Riket 1925	602	62	540	228	141	52	39	142
— 1920	552	66	486					
— 1915	698	78	620					
— 1910	742	65	677					
— 1900	845	61	784					
— 1890	307	45	262					
— 1875	106	8	98					

Opgavene omfatter for året 1875 bare fellesmeierier, for 1890 dessuten større private meierier (o: med innveiet melk 100 000 liter og derover). Senere såvidt mulig alle meierier. Det er sannsynlig at der i de fleste år har vært en del særlig av de minste meierier som ikke er kommet med, men disse må under alle omstendigheter antas å være uten synderlig innflydelse på totalresultatet.

Som man ser er antallet av meierier øket med 50 i årene 1920—1925. Denne økning kan imidlertid kun for en del tilskrives nyoprettelser. Hovedmassen utgjøres av meierier som innstillet driften under de uregelmessige driftsforhold under krigen, og som først i dette femår atter er kommet i gang. Fremdeles er antallet betydelig lavere enn ved krigens utbrudd, og det er kun 71 pct. av hvad det var i 1900.

Tabellen viser at svingningene i antall meierier for den aller vesentligste del har foregått i antallet av landsmeierier. Dette var i 1900 helt oppe i 784, var i 1920 nede i 486 og i 1925 540. Antallet av bymeierier var allerede i 1900 oppe i sitt nuværende antall, steg til 78 i 1915 og er siden atter avtatt som en følge av de koncentrasjonstendenser som her har gjort sig gjeldende.

Med hensyn til antallet av meierier i de enkelte fylker bemerkes at Oslo er regnet sammen med Akershus og Bergen med Hordaland, idet der ikke er nogen større grunn til å holde disse særskilt enn de andre byer.

Nøiaktig halvparten av alle anlegg som har avgitt opgave ligger mindre enn 1 km fra nærmeste stoppested, og 80 pct. av alle ligger i en avstand på inntil 1 mil. 9 pct. ligger over 2 mil borte.

2. Meierienes eiendoms- og driftsformer. Brandtakst.

De opplysninger som foreligger herom er samlet i tabell 2.

Tabell 2.

Fylke	Antall meierier		Eiet av		Drevet av		Forbundet med			Brandtakst		Brandtakst pr. meieri	Brandtakst pr. 1 mill kg. innv. melk
	melkeleverandørene	andre	eieren	forpakter	innkjøpslag	handel	annen virksomhet	i alt kr.	derav på annen drift				
Østfold	41	36	5	39	2	-	8	-	6 014 306	240 900	147 000	155 000	
Akershus og Oslo	75	65	10	75	-	6	11	-	6 884 600	490 920	92 000	156 000	
Hedmark	29	25	4	23	6	2	3	2	6 992 025	197 110	240 000	250 000	
Opland	45	42	3	43	2	6	6	-	7 147 610	165 000	159 000	220 000	
Buskerud	35	30	5	32	3	-	22	-	3 684 210	565 830	105 000	240 000	
Vestfold	26	15	11	21	5	2	9	-	5 131 720	119 400	197 000	214 000	
Telemark	10	9	1	10	-	-	-	-	1 492 700	-	149 000	125 000	
Aust-Agder	5	5	-	5	-	1	1	-	427 000	-	85 000	106 000	
Vest-Agder	12	11	1	11	1	1	1	-	751 730	24 880	62 000	112 000	
Rogaland	38	34	4	34	4	-	-	-	3 611 490	-	95 000	82 000	
Hordaland og Bergen	97	97	-	96	1	1	-	2	5 348 057	700 000	55 000	270 000	
Sogn og Fjordane	49	47	2	45	4	-	-	-	841 973	1 000	17 000	100 000	
Møre	27	24	3	25	2	-	2	1	2 929 370	50 500	108 000	195 000	
Sør-Trøndelag	45	43	2	44	1	3	1	-	3 810 875	98 000	85 000	190 000	
Nord-Trøndelag	42	40	2	36	6	3	-	-	4 003 625	164 400	95 000	182 000	
Nordland	15	15	-	15	-	-	1	-	1 050 550	71 000	70 000	178 000	
Troms	11	11	-	3	8	-	-	-	1 242 810	-	113 000	180 000	
Riket 1925	602	549	53	557	45	25	65	5	61 364 651	2 888 940	99 000	175 000	
— 1920	552	466	86	477	75	-	-	-	-	-	-	-	
— 1915	698	579	119	600	98	-	-	-	-	-	-	-	
— 1910	742	618	124	633	109	-	-	-	-	-	-	-	
— 1900	845	700	145	744	101	-	-	-	-	-	-	-	
— 1890	307	274	33	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
— 1875	106	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

I alle år har leverandørene selv eiet den største del av meieriene. Formen har vært noget forskjellig; fra først av kjente man jo egentlig ikke andre selskapsformer enn aktieselskapet. Adskillige meierier har inntil nu beholdt de gamle organisasjonsformer, således at de eksempelvis i navn og formelt er aktieselskap, mens de reelt står andelsformen meget nær. Antallet av sådanne avtar dog efterhånden.

Ved tellingen i 1900, som er den første som er fullstendig på dette punkt, eiet melkeleverandørene 83 pct. av alle anlegg, mens resten eller 17 pct. var private foretagender. Dette forhold holdt sig temmelig uforandret til og med 1920. I det derpå følgende femår er der foregått en markert utvikling i retning av å bringe en enda større del av meieriene over på leverandørenes hender. I 1925 eiet leverandørene hele 91 pct. av samtlige anlegg. Det er nu særlig Akershus og Vestfold som har privatmeierier, næsten halvparten av alle.

For 1925 kan man også belyse dette forhold på andre måter ved opgaver over antall leverandører og antall melkekyr i alt og særskilt for andelsmeierier, heri inn-

befattet alle meierier som leverandørene eiet. Dette materiale er sammenstillet i tabell 15, side 21.

82 pct. av alle leverandører var andelshavere, og antallet av melkekyr hos andelshaverne var 252 300 av i alt 315 500 eller 80 pct. av samtlige. Man legger merke til at disse procenttall for det første ligger meget nær hverandre som tegn på at der er liten forskjell på antallet av melkekyr hos andelshavere og ikke-andelshavere, men også at disse procenttall ligger betydelig lavere enn procenttallet for antall meierier eiet av leverandørene. Dette beror dels på at der ved de fleste andelsmeierier er leverandører som ikke er andelshavere og dessuten på at kondenseringsindustrien er på private hender og veier meget tungt i leverandør- og kuantall (jfr. Østfold, Hedmark og Vestfold). I alt kan man regne at 85 pct. av meierienes melk omsettes i første hånd gjennom leverandørenes egne meierier. En del av denne melk omsettes i annen hånd gjennom private forretninger.

Hvad driftsformen angår drives alle private meierier av eieren, hvorimot de meierier som leverandørene eier i nogen grad er bortforpaktet. I tidsrummet 1900—1920 var temmelig konstant 15 pct. av samtlige meierier bortforpaktet. Også her er der i femåret 1920—25 foregått en markert forskyvning, idet antallet av bortforpaktede meierier i 1925 kun var 8 pct. Nu som tidligere koncentrerer forpaktningen sig om enkelte fylker. I Troms var 70 pct. av meieriene bortforpaktet i 1925.

Antallet av meierier som leverandørene selv både eiet og drev var 504 eller 84 pct. av samtlige. I årene 1900—1920 var forholdet ca. 70 pct.

Det er på dette punkt av interesse å trekke et par sammenligninger med våre naboland. Etter de siste tilgjengelige oppgaver utgjorde antallet av meierier som var eiet og drevet av producentene:

i Danmark	1914	80 pct. av samtlige	
i Sverige	1924	61	—>—
i Finland	1925	79	—>—
i Norge	1925	84	—>—

Av meieriene var i alt 95 eller 15 pct. forbundet med annen virksomhet, særlig handel. Denne kombinasjon forekommer særlig over Østlandet, i Buskerud forefantes den ved hele 63 pct. av meieriene. I de vestlige og nordlige fylker er kombinasjonen sjelden.

For å få rede på den kapital som er nedlagt i meieriene har man innhentet opplysninger om meierienes brandtakst, idet man har funnet at man på denne måte når de virkelige forhold nærmest. Man har i tidligere år spurt om meierienes omtrentlige verdi, med den følge at opplysningene bare er avgitt for et lite antall meierier. Man hadde også opmerksomheten henvendt på den bokførte verdi, men denne vil, som det lett innses, ofte bli meget misvisende.

Heller ikke brandtaksten er noget ideelt mål for verdien. Der er for det første forskjell i når brandtakst er avholdt. Av hensyn hertil er der forespurt om hvilket år taksten var fra. De fleste er avholdt etter 1920. Derved er der muligens nogen forskjell mellom distriktene. Oppgavene i det hele sies å gjelde årene 1922—23, og summen for riket er da vel 61 millioner kroner, hvorav næsten 3 millioner falt på annen virksomhet tilknyttet meieriene. Denne sum fordeler sig, som man ser, meget ujevnt over de enkelte fylker.

Meierienes driftstid og personale.

Tabell 3.

Fylke	Antall meierier med opgitt driftstid				Personale			Antall personer pr. meieri	Antall personer pr. 1 mill. kg innveiet melk pr. år
	under 5 mnd.	6—8 mnd.	9—11 mnd.	12 mnd.	menn	kvinner	i alt		
Østfold	-	-	-	41	162	110	272	6.1	7.0
Akershus og Oslo	-	-	-	75	271	161	432	5.8	9.8
Hedmark	6	2	4	16	130	137	267	9.1	9.6
Opland	6	8	9	20	194	182	376	7.6	11.5
Buskerud	-	1	-	34	49	60	109	3.2	7.0
Vestfold	-	-	-	26	117	96	213	8.2	8.7
Telemark	-	1	1	8	24	55	79	7.9	6.6
Aust-Agder	-	-	-	5	10	20	30	6.0	7.5
Vest-Agder	-	-	-	12	23	39	62	5.1	9.2
Rogaland	-	-	-	38	117	155	272	7.2	6.2
Hordaland og Bergen	-	7	3	87	65	255	320	3.3	16.1
Sogn og Fjordane	4	10	11	20	16	73	89	1.8	10.6
Møre	-	1	8	18	49	79	128	4.7	8.5
Sør-Trøndelag	-	-	6	39	90	113	203	4.5	10.1
Nord-Trøndelag	-	-	5	37	97	63	160	3.8	7.2
Nordland	-	2	3	10	21	40	61	4.0	10.9
Troms	-	1	2	8	29	56	85	7.7	12.3
Riket 1925	16	33	52	494	1 464	1 694	3 158	5.2	9.0
— 1920					1 237	1 519	2 756	5.0	9.8
— 1915					1 214	1 686	2 900	4.1	9.6
— 1910					1 021	1 710	2 731	3.8	9.9
— 1900 ¹					613	1 405	2 018	-	-
— 1890 ¹					327	608	935	-	-

¹ Personale ved kondenseringsfabrikkene ikke medregnet.

Opgaver over driftstid pr. år mangler for 7 meierier. Av de øvrige var 494 eller 83 pct. i drift hele året, 9 pct. hadde en driftstid mellom 9 og 11 måneder, 5 pct. mellom 6 og 8 måneder, 3 pct. mindre enn 5 måneder. De 2 mellomste grupper, 6—11 måneder, omfatter hovedsakelig meierier som stanser om sommeren, disse utgjør i alt 15 pct. av samtlige. Siste gruppe omfatter hovedsakelig setermeierier, som kun er i drift om sommeren.

Meierienes personale er i 1925 steget til 3 158, derav 1 464 menn og 1 694 kvinner. Den forholdsvist sterke stigning som har foregått i tidligere år i antallet av menn sammenlignet med antall kvinner synes stagnert, idet der kun er en uvesentlig økning fra 1920 til 1925 i antall menn i procent av det samlede personale. Dette procenttall er i 1925 47 pct. og i 1920 45 pct.

Antall personer pr. meieri varierer fylkesvis fra 1.8 i Sogn og Fjordane til 9.1 i Hedmark med 5.2 som gjennomsnitt for hele landet. Personale pr. meieri har vært i stadig stigning fra 3.8 i 1910, antagelig i det vesentlige som en følge av at meierienes middelmelkemengde har vært i økning (se side 11) men også som en følge av omreguleringer i meierienes produksjon til mere ystning.

Antall personer pr. 1 mill. kg innveiet melk varierer også betydelig, om enn mindre enn persontallet pr. meieri. Det var minst i Rogaland med 6.2 og høiest i Hordaland med 16.1 personer pr. 1 mill. kg. melk. Rikets gjennomsnitt var 9.0. Dette er gunstigere enn noen gang før.

Sammenlignet med våre naboland står vi dog meget ugunstig i antall beskjeftigede personer pr. 1 mill. kg melk. Antallet var:

i Danmark 1914 1.9 personer pr. 1 mill. kg melk,
i Sverige 1924 3.7 personer pr. 1 mill. kg melk,
i Norge 1925 9.0 personer pr. 1 mill. kg melk.

Dette beror delvis på at våre meierier er mindre enn våre nabolands, men vesentlig på at våre produksjonsformer med en utstrakt ystning og mysostkoking er meget arbeidskrevende. For året 1920 har dette forhold vært undersøkt i detaljer, og der er ingen grunn til å anta nogen vesentlig forskjell i de senere år.

Som allerede omtalt utgjør antallet av menn 47 pct. av personalet. I Sverige er der ikke vesentlig mere, nemlig 51 pct., men i Danmark er procenttallet oppe i 82 pct.

Melkens kvalitet.

Melkens bruksverdi i produksjonen er i det store og hele tilstrekkelig karakterisert ved innholdet av fett, idet de øvrige bestanddeler normalt følger dette. Opgavene viser at der drives regelmessige fettundersøkelser ved i alt 379 meierier eller ved 63 pct. av samtlige. Dette er et temmelig lavt tall, og det bør foranledige optatt et mere intenst arbeide for en utvidet kontroll i forbindelse med arbeide for betaling etter kvalitet. Det innkomne materiale er samlet i tabell 4.

Tabell 4.

Fylke	Antall meierier med regelmessig fettbest.	Gj.snittl. fettepct.	Antall meierier med fettepct. i kumelken			
			under 3.25	3.26—3.50	3.51—3.75	3.76—4.00
Østfold	23	3.47	1	14	7	-
Akershus og Oslo	55	3.56	-	13	31	-
Hedmark	16	3.54	-	6	9	-
Opland	28	3.55	-	11	13	1
Buskerud	18	3.59	-	2	11	1
Vestfold	16	3.40	3	11	4	-
Telemark	4	3.47	-	5	-	-
Aust-Agder	5	3.51	-	3	2	-
Vest-Agder	8	3.64	-	-	8	1
Rogaland	30	3.63	-	4	20	3
Hordaland og Bergen	16	3.45	1	13	4	-
Sogn og Fjordane	45	3.51	7	14	16	3
Møre	22	3.56	-	10	8	2
Sør-Trøndelag	33	3.57	-	10	21	2
Nord-Trøndelag	36	3.55	-	12	20	1
Nordland	13	3.45	-	9	2	-
Troms	11	3.47	-	6	4	-
Riket 1925	379	3.53	12	143	180	14

Den gjennomsnittlige fettprocent i fylkene har variert mellem 3.40 pct. i Vestfold og 3.64 i Vest-Agder med 3.53 pct. som gjennomsnitt for riket.

Av de enkelte meierier hadde 12 en gjennomsnittlig fettprocent i helmelken på under 3.25 og 14 en fettprocent på over 3.75 pct.

I et særskilt spørsmål var der gitt meieriene anledning til å uttale sig om melkens kvalitet for øvrig. Kun et lite fåtall har uttalt at man i denne henseende har hatt særlige vanskeligheter å kjempe med.

Avregningsformer.

Tabell 5.

Fylke	Månedlig avregning.	Utbetaling regnet etter leveranse.		Avregning etter fettinnhold						Annen kvalitetsbetaling.
		innen 1 måned.	over 1 måned efter.	full verdi.	diff. 0,4	diff. 0,3	diff. 0,2	diff. 0,1.	fast pris pr. kg.	
Østfold	41	41	-	1	-	12	2	-	17	-
Akershus og Oslo	75	75	-	4	1	18	12	6	19	1
Hedmark	23	23	-	-	1	6	5	-	8	2
Opland	38	38	-	-	6	9	6	1	13	-
Buskerud	35	35	-	2	-	5	3	-	23	-
Vestfold	26	26	-	-	-	2	2	1	18	-
Telemark	7	10	-	-	-	-	1	-	9	-
Aust-Agder	5	5	1	-	-	1	2	1	-	-
Vest-Agder	10	9	-	-	1	3	2	1	3	-
Rogaland	34	29	9	3	3	11	7	-	6	7
Hordaland og Bergen	97	95	2	1	2	4	8	1	3	-
Sogn og Fjordane	45	29	8	16	4	6	6	-	2	-
Møre	25	16	5	6	3	1	5	2	5	-
Sør-Trøndelag	45	41	2	3	-	5	4	14	19	-
Nord-Trøndelag	39	16	23	6	2	7	15	4	7	1
Nordland	15	15	-	5	1	3	3	-	3	-
Troms	11	10	1	1	5	3	2	-	-	4
Riket 1925.	571	513	51	48	29	96	85	31	155	15

Fra gammel tid av har det vært regel ved de norske meierier å foreta oppgjør for melken hver måned. Tabell 5 viser at hele 571 eller 90 pct. av samtlige følger denne regel. Av de øvrige 10 pct. er der et lite fåtall i de sydligste fylker som foretar ukentlig oppgjør efter dansk mønster, dernæst er der en del setermeierier som først gir oppgjør når sesongen er over, og endelig er der meierier som av finansielle grunner har vanskelig for å gjennomføre faste terminer.

De aller fleste meierier betaler ut for melken ca. 14 dager efter leveransemånedsens utløp. Hele 513 eller 85 pct. utbetaler innen 1 måned. De øvrige, som har lengere henstand, er dels schweizerostysterier, hvor den lange lagring, 7 måneder, binder driftskapitalen, dels meierier som gjennomgår en finansiell krise. Et meieri opplyser at det utbetaler melkepengene 5 måneder efter leveransen.

De innkomne opplysninger om avregningsmetoden må anses som meget nedslående. Det viser sig at hele 155 anlegg eller 35 pct. av de 444 meierier som har avgitt opplysninger herom betaler melken efter fast kilopris, likegyldig om den er fet eller mager, bare 48 eller 11 pct. betaler efter full verdi, og de øvrige 54 pct. anvender melleformer. Av de meierier som avregner efter fettinnhold oppgir 9 å ha avregnet efter fettenheter, resten anvender forskjellige variasjoner av differensberegning. Ved sistnevnte forstås en avregningsform hvor den enkelte leverandør får sin melkepris fastsatt ved å legge til eller trekke fra den fastsatte middelpriis for meieriet en differens som står i forhold til den forskjell der i måneden var mellom fettinnholdet i leverandørens melk og meieriets gjennomsnitt. Denne differens bør såvidt mulig svare til den forskjell som faktisk er

mellem bruks- eller foredlingsverdien av leverandørens melk sammenlignet med meieriets gjennomsnitt. For våre meierityper passer det normalt å anvende en differenssats svarende til 1 pro mille av smørprisen. Denne var i 1925 kr. 5.50 pr. kg. og den riktige differenssats blir da avrundet nedad etter Benteruds og Morks forslag 0,5 pr. 0,1 pct. forskjell i fettprocent.¹⁾

Hensynet til våre kontrollforeningers arbeide for hevning av fettprocenten og dermed for en lønnsommere foring tilsier å legge et intenst arbeide i å gjennomføre denne reform.

Av annen kvalitetsbetaling er der oppgitt 15 tilfelle; samtlige gjelder avregning på grunnlag av reduktaseprøven.

Innveiet og behandlet melkemengde.

Opgavene herover er samlet i tabell 6.

Tabell 6.

Fylke	Innveiet fra egne leverandører			Mottatt fra andre meierier		
	hmelk	geitmelk	fløte	hmelk	sep. melk	fløte
	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.
Østfold	38 843 223	-	-	265 243	-	-
Akershus og Oslo . .	43 943 281	-	-	53 048 641	322 623	1 240 923
Hedmark	28 070 668	144 256	-	55 550	1 259 175	18 690
Opland	32 614 081	1 191 970	-	2 160 000	-	8 000
Buskerud	15 517 309	-	-	10 000	23 150	850
Vestfold	24 398 418	-	-	106 284	-	-
Telemark	12 086 417	-	-	258 000	14 000	8 000
Aust-Agder	3 980 720	-	-	-	-	-
Vest-Agder	6 736 251	-	-	15 680	3 900	700
Rogaland	44 318 474	24 457	-	-	-	-
Hordaland og Bergen	19 840 505	241 391	-	12 242 962	-	-
Sogn og Fjordane . .	8 375 281	250 667	174	-	-	-
Møre	15 149 303	208 309	-	-	-	-
Sør-Trøndelag	20 275 025	-	-	7 423 232	18 531	40 574
Nord-Trøndelag	22 718 868	1 712	1 102	-	-	-
Nordland	5 615 781	84 430	38 600	-	-	-
Troms	6 913 268	284 799	-	-	-	-
Riket 1925	349 396 873	2 431 991	39 876	75 585 592	1 641 379	1 317 737
1920	281 433 908	-	-	-	-	-
1915	304 806 828	-	-	-	-	-
1910	277 764 763	-	-	-	-	-
1900	184 024 127	-	-	-	-	-
1890	77 277 800	-	-	-	-	-
1875	16 738 500	-	-	-	-	-

I statistikken for 1925 blev der spurt særskilt om hvor meget der var mottatt av melk fra andre meierier for på den måte å få full sikkerhet for at der ikke blev nogen dobbeltregning av melkekvanta. Skjønt dette ikke er gjort ved de tidligere tellinger, har man ved bearbeidelsen gjennom innhentning av tilleggsplysninger sikret sig i denne henseende også ved disse, således at de eldre tall nøie angir hvor meget der levertes fra melkeprodusent til meieri.

Ved bearbeidelsen av materialet fra 1925 er det lykket å få melken nøiaktig

¹⁾ Benterud og Mork: Meieridriftslære. Oslo 1925.

fordelt på de enkelte fylker efter dens produksjonssted, også den som sendes direkte fra produsent til et meieri i et annet fylke. Dette forhold gjelder særlig Oslo og omegn. Disse opgaver er samarbeidet fylkesvis under rubrikken Innveiet fra egne leverandører. En del meierier har opgtt melkemengden i liter. Denne er omregnet til kg efter en sp.vekt på 1,032.

Med en samlet innveiet melkemengde på næsten 350 mill. kg kumelk, 2,4 mill. kg. geitmelk og 40 000 kg fløte overstiger melkemengden i 1925 med næsten 50 millioner kg toppmelkemengden fra før krigen. Den største innveiede melkemengde har Rogaland med vel 44 millioner, fulgt av Akershus med 43 millioner. Fra Finnmark er ikke innrapportert nogen meieridrift.

Foruten den melk som mottas fra egne leverandører omsettes en del melk som er innkjøpt fra andre meierier. Dette er særlig tilfellet i Oslo, Bergen og Trondhjem, hvor melkeforsyningen i vesentlig grad er basert på samling av melken gjennom særskilte mottagelsesstasjoner på landet. Tabell 6 viser at denne m e l e m h a n d e l utgjør henved 80 millioner kg pr. år.

Den hele innveiede melkemengde utgjør ca. 350 millioner kg, og heri er altså innbefattet de ca. 80 millioner kg som videreforsendes til andre meierier.

Meierienes størrelse.

Meierienes størrelse angis som regel utelukkende ved hjelp av deres melkemengde. Opgaver herover er sammenstillet i tabell 7.

Tabell 7.

Fylke.	Innveiet kg melk pr. meieri.	Behandlet kg melk pr. meieri.	Antall meierier med innveiet kg melk pr. år.					
			under 100 000	100000— 200 000	200000— 500 000	500000— 1 000 000	1 mill.— 2 mill.	over 2 mill.
Østfold.....	950 000	960 000	1	3	20	7	6	4
Akershus og Oslo.....	590 000	1 300 000	3	8	34	22	4	4
Hedmark.....	970 000	1 020 000	8	2	7	5	3	4
Opland.....	740 000	800 000	10	6	4	20	2	3
Buskerud.....	440 000	440 000	3	7	12	11	1	1
Vestfold.....	940 000	950 000	3	2	7	6	5	3
Telemark.....	1 200 000	1 230 000	2	-	2	3	2	1
Aust-Agder.....	800 000	800 000	1	-	1	2	-	1
Vest-Agder.....	560 000	560 000	-	3	4	3	1	1
Rogaland.....	1 160 000	1 160 000	1	8	6	12	6	5
Hordaland og Bergen.....	200 000	330 000	46	26	17	5	-	3
Sogn og Fjordane.....	170 000	180 000	16	20	12	1	-	-
Møre.....	560 000	560 000	5	6	11	3	-	2
Sør-Trøndelag.....	450 000	610 000	2	10	23	7	-	3
Nord-Trøndelag.....	540 000	540 000	1	7	18	10	6	-
Nordland.....	370 000	370 000	3	4	4	3	1	-
Troms.....	660 000	660 000	-	2	3	3	3	-
Riket 1925.....	580 000	710 000	105	114	185	123	40	35
— 1920.....	510 000	-	116	106	187	86	34	23
— 1915.....	430 000	-	178	173	198	85	32	21
— 1910.....	370 000	-	225	196	203	65	28	15
— 1900.....	220 000	-	310	247	207	47	7	7
— 1890.....	250 000	-	-	-	-	-	-	-
— 1875.....	160 000	-	-	-	-	-	-	-

Der kan her være tale om å anvende enten den fra egne leverandører innveiede eller den behandlede melkemengde som mål for størrelsen. I de aller fleste tilfelle kommer dette ut på ett, og da man i tidligere år har anvendt den innveiede melkemengde, er dette også gjort ved denne anledning, skjønt det er riktige å anvende den behandlede.

Fylkesgjennemsnittene er utregnet på begge måter. De varierer mellom ganske vide grenser. Innveiet melk pr. meieri er minst i Sogn og Fjordane med 170 000 kg pr. anlegg, størst i Telemark med 1 200 000. Behandlet melk pr. meieri er likeledes minst i Sogn og Fjordane, men her står Akershus og Oslo høiest med 1 300 000.

I gjennomsnitt for riket viser 1925 580 000 kg innveiet melk pr. anlegg og 710 000 kg behandlet. Sammenlignet med tidligere år viser mengden av innveiet melk pr. anlegg sig å ha vært i stadig og sterk stigning fra 160 000 i 1875.

Disse gjennemsnitt gir imidlertid intet klart bilde av forholdene, idet variasjonene i de enkelte meieriers melkemengde har så overordentlig vide grenser, selv innenfor samme fylke. Materialet er derfor delt op således at man får se hvorledes meieriene fordeler sig på de enkelte størrelsesgrupper. Vel $\frac{1}{3}$ av antallet har mindre enn 200 000 kg melk pr. år, knapt $\frac{1}{3}$ har mellom 200 000 og 500 000, og $\frac{1}{3}$ har over 500 000 kg.

Sammenlignet med våre naboland er dette meget lave tall. For de siste teltingsår var mengden av innveiet melk pr. meieri

i Danmark	1924	2 661 129 kg.
i Sverige	1924	870 000 «
i Norge	1925	580 000 «

Tabellen viser videre at alle grupper med under $\frac{1}{2}$ million kg melk har vært i stadig tilbakegang siden 1900, mens alle grupper med over $\frac{1}{2}$ million kg har vært i vekst. Dette er en utvikling som må anses meget heldig.

Meierienes melkesalg.

Opgave herover er samlet i tabell 8.

Det bemerkes at oppgavene gjelder de solgte mengder av melk og fløte fordelt etter det fylke hvor melken er produsert. Når undtas Sogn og Fjordane fylke, som bare selger 5 pct. av sin melk uforedlet, ses procenttallene ellers å avvike mindre enn man kanskje er tilbøielig til å forestille sig. Det er som ventet særlig Østlandsfylkene hvor procenttallene er høie. Særlig blir dette tilfelle når man medregner den melk som er solgt til kondenseringsfabrikkene.

Sammenlignet med tidligere år er melkesalget gått tilbake både absolutt og i procent av innveiet melkemengde. I 1920 solgtes 170 millioner, i 1925 bare 165. I 1920 utgjorde salget 61 pct. av innveiet melk, i 1925 bare 46 pct. Da melkesalget er den beste melkeomsetning man har, er dette en utvikling som krever den aller største oppmerksomhet i de nærmeste år, uten at man dog her kan gå i detaljer angående årsaksforholdene.

Det salg som her er opgitt utgjør ikke på langt nær den hele mengde av melk som her i landet er solgt til direkte forbruk. En vesentlig del av dette kvantum går fremdeles utenom meieriene, men den har rimeligvis vært i nogen tilbakegang i femåret 1920—25 likesom tidligere, idet meieriene etterhvert underlegger sig mere og mere av melkehandelen. Samtidig er folkemengden øket en del i perioden 1920—1925. Dette forhold vil bidra til enn yderligere å aksentuere den ovenfor viste utvikling, idet det mindre melkekvanrum kan forutsettes å være solgt til et større antall forbrukere, eller m. a. o. at forbruket pr. person av dobbelt grunn er avtatt.

Tabell 8.

Fylke.	Av fylkenes innveiede melkemengde gikk i alt til direkte salg				pet. av total innveiet melk.	Anvendt til kondensering	
	hmelk.	sep. melk.	fløte.	i alt.		i alt kg.	pet.
Østfold	17 139 998	4 117 485	858 377	22 115 860	57	8 258 882	21
Akershus og Oslo .	12 658 516	13 634 132	2 377 726	28 670 374	65	-	-
Hedmark	3 943 375	239 767	760 338	4 943 480	17	10 748 522	38
Opland	6 371 173	815 015	286 172	7 472 360	23	9 437 136	29
Buskerud	10 806 292	1 518 497	301 394	12 626 183	81	-	-
Vestfold	10 328 601	2 338 874	390 177	13 057 652	53	5 301 970	22
Telemark	7 142 833	303 800	67 644	7 514 277	62	-	-
Aust-Agder	1 479 210	711 158	118 000	2 308 368	57	-	-
Vest-Agder	3 474 845	90 122	2 026	3 566 993	53	-	-
Rogaland	11 895 266	7 031 692	1 575 983	20 502 941	46	-	-
Hordaland og Bergen	10 113 409	660 953	193 318	10 967 680	55	-	-
Sogn og Fjordane .	363 807	17 636	3 537	384 980	5	-	-
Møre	3 729 183	631 287	218 082	4 578 552	30	-	-
Sør-Trøndelag . . .	4 821 710	5 717 933	1 033 216	11 572 859	57	-	-
Nord-Trøndelag . .	5 629 658	1 178 359	282 059	7 090 076	31	1 966 677	9
Nordland	1 475 527	225 103	46 638	1 747 268	31	-	-
Troms	1 032 869	389 209	101 309	1 523 387	22	8 000	-
Riket 1925	112 406 272	39 621 022	8 615 996	160 643 290	46	35 721 187	10
— 1920	-	-	-	171 600 000	61	34 922 693	12
— 1915	-	-	-	163 200 000	53	41 290 932	14
— 1910	-	-	-	129 500 000	47	39 075 831	14
— 1900	-	-	-	64 000 000	35	18 000 000	10
— 1890	-	-	-	23 100 000	30	-	-
— 1875	-	-	-	4 300 000	27	-	-

Å angi hvor meget melk som er solgt til forbruk innen de enkelte fylker er derimot vanskeligere, idet de fleste mottagelsesstasjoner ikke skjelner mellom den melk som selges på stedet og den som selges til andre meierier, kanskje et centralmeieri i et annet fylke.

En særstilling inntar her bymeieriene, og man har funnet å burde gjøre et sammendrag av disses melkesalg.

Tabell 9 viser de melkemengder som er solgt fra bymeieriene. Det er som man ser 130 mill. kg eller 81 pet. av det kvantum som solgtes fra samtlige meierier i riket til direkte forbruk, 160 mill. kg. Det er nødvendig å se noget nærmere på hvad disse tall egentlig betyr.

Det bemerkes da først at en del av de 130 mill. kg selges til personer som bor utenfor bygrensene. For Oslo alene er dette salg opgitt til 3,7 mill. kg. Dernæst går en ikke liten melkemengde til forskjellig industri. Margarinindustrien anvendte i 1925 ca. 10 mill. kg melk, men for de øvrige industrier: hermetikkfabrikker, kjeksfabrikker, chokoladefabrikker, bakerier o. s. v. mangler helt opgave.

På den annen side mottar byene annen melk enn den som selges fra byenes egne meierier. Der foregår for det første et ikke ubetydelig melkesalg direkte fra landsmeierier gjennom egne utsalg i byene. Dette salg gir det statistiske materiale adgang til å bestemme omtrentlig ved de rapporter landsmeieriene har innsendt. Dernæst foregår der adskillig melkesalg direkte fra produsenter til bybefolkningen helt utenom meieriene. Dette salg er for Oslo i 1925 opgitt til 7.0 mill. kg og for Bergen til 2.6 mill. kg.

Tabell 9.

Fylke	Fra bymeieriene solgtes i alt				Salgets procentiske fordeling ved melerier med fullstendig oppgaver.		
	hmelk.	sep melk.	fløte.	i alt.	hel melk.	sep. melk.	fløte.
Østfold	5 510 110	2 996 193	519 328	9 025 631	56	38	6
Akershus og Oslo	35 400 511	12 461 470	3 157 497	51 019 478	65	28	7
Hedmark	1 584 771	553 316	135 121	2 273 208	65	28	7
Opland	1 412 000	602 000	180 000	2 194 000	65	27	8
Buskerud	1 136 213	1 003 880	182 928	2 323 021	49	43	8
Vestfold	6 745 712	1 387 969	260 517	8 394 198	55	38	7
Telemark	7 114 027	237 400	33 220	7 384 647	69	25	6
Aust-Agder	1 325 210	621 158	102 500	2 048 868	57	37	6
Vest-Agder	2 360 000	93 000	2 500	2 455 500	-	-	-
Rogaland	9 623 251	5 994 938	1 349 015	16 967 204	-	-	-
Hordaland og Bergen	10 956 396	566 977	180 201	11 703 574	77	18	5
Sogn og Fjordane	-	-	-	-	-	-	-
Møre	3 226 169	577 944	168 367	3 972 480	46	42	12
Sør-Trøndelag	3 073 951	3 909 376	714 887	7 698 214	40	51	9
Nord-Trøndelag	1 068 119	791 589	176 490	2 036 198	52	39	9
Nordland	588 631	-	-	588 631	-	-	-
Troms	713 637	-	-	713 637	-	-	-
Riket 1925	91 838 708	31 797 210	7 162 571	130 798 489	58	34	8

Man har på basis av de holdepunkter som foreligger søkt å oppgjøre sig en mening om hvor stort bybefolkningens samlede personlige melkeforbruk er, og finner at dette neppe kan ha avveket synderlig fra 140 mill. kg i 1925. Da bybefolkningen var 806 000, svarer dette til et forbruk på 173 kg melk pr. person. Man har søkt disse opplysninger supplert ved å innhente direkte oppgaver fra enkelte byer hvor man antok man hadde den fornødne oversikt over melkesalgets størrelse.

For Oslo foreligger der årlige oppgaver i Beretning fra Oslo Helseråd. For 1925 var tallene:

Tilført pr. jernbane	54.2 mill. kg.	
« « dampskib og vogn	6.4 « «	
Produsert innen byen	0,5 « «	
		61.1 mill. kg.
Solgt i omliggende bygder	3.6 mill. kg.	
Returnert	1.9 « «	
		5.5 « «
Rest forbrukt innen byen		55.6 « «
Derav i bakerier og margarinfabriker	5.5 mill. kg.	
« til smør og ost	8,3 « «	
		13,8 « «
Rest forbrukt av befolkningen		41.8 mill. kg.

Da folkemengden var 257 000, blir dette 163.6 kg pr. individ. Melkeforbruket i Oslo er for 1905 beregnet til 171 liter pr. individ. Se Norges Off. Stat. V. 145 s. 113.

For Bergen var salget av konsummelk:

Solgt fra innenbys meierier	11.9 mill. kg.
« « andre meierier	1.6 « «
« « direkte leverandører	2.6 « «
	16.1 mill. kg.

Med et innbyggerantall på 97 500 blir dette et forbruk på 165 kg pr. person.

For Drammen blev forbruket av komsummelk opgitt til 5.4 mill. kg eller 210 kg pr. person.

For Kristiansand S. var salget

fra innenbys meierier	2 275 000 liter
« utenbys meierier	630 000 «
« direkte leverandører	195 000 «

I alt 3 100 000 liter

Med en bybefolkning på 18 800 blev dette 165 liter pr. person.

For Haugesund var salget

fra meierier	2.1 mill. kg.
« direkte leverandører	1.0 « «

I alt 3.1 mill. kg.

svarende til 182 kg pr. person.

For Kristiansund N. var forbruket i alt 2.1 mill. liter eller 137 liter pr. person.

Disse få stikkprøver viser for det første at de små byer har hatt et noget større melkekonsum pr. innbygger enn de store, og dernæst at tallene ligger i god overensstemmelse med det gjennomsnitt for byenes melkeforbruk vi fant foran.

Man må derfor ha rett til å regne temmelig sikkert med at forbruket av melk i våre byer i 1925 var meget nær 175 kg pr. person årlig.

I henhold til de statistiske opgaver må man regne med at der fra meieriene kun er solgt ca. 30 millioner kg til landbefolkningen. Den overveiende del av denne forsyning med melk foregår følgelig ved direkte leveranse fra produsent til forbruker.

Tabell 9 gir også en oversikt over hvorledes salget fordeler sig over de enkelte melkesorter: helmelk, sep. melk og fløte. Disse tall gjelder kun de rapporter som har gitt fullstendige opgaver herover, og de viser at 58 pct. av melken selges som helmelk, resten i skummet tilstand. All kremfløte er omregnet til almindelig fløte på basis av fettinnholdet. Man ser at fløtesalget utgjør $\frac{9}{42}$ av totalsummen av fløte og skummetmelk eller 19 pct. Da utbyttet av fløte med normal fettprocent er ca. 15 pct. av almindelig fet helmelk, selges der altså forholdsvis for lite magermelk, således at melkesalgsmeieriene får et ekstra overskudd herav.

For øvrig ses forholdet mellom salg av helmelk og separert melk å variere ganske sterkt fra fylke til fylke, uten at man dog på basis av kun dette ene års opgaver tør trekke nærmere slutninger herav.

Returleveranser av magermelk og myse.

Sammendragene herover er samlet i tabell 10, som for øvrig ikke trenger annen kommentar enn at de store tall fra Sogn og Fjordane og Møre beror på at disse fylker har så mange smørmeierier.

Tabell 10.

Fylke.	Tilbakelevert til leverandørene		Foret op på meieriene.		Ikke utnyttet myse kg.
	Sep. melk kg.	Myse kg.	Sep. melk kg.	Myse kg.	
Østfold	993 675	455 330	2 826	283 765	89 430
Akershus og Oslo . . .	1 960 565	318 658	-	-	20 000
Hedmark	1 843 219	1 031 633	3 000	9 450	10 000
Opland	134 401	86 000	-	-	-
Buskerud	220 384	33 787	-	-	100 000
Vestfold	471 085	861 534	12 000	32 000	-
Telemark	539 054	17 000	-	59 000	10 000
Aust-Agder	125 087	120 000	-	-	61 000
Vest-Agder	-	115 000	-	-	-
Rogaland	2 656 440	1 023 320	24 760	559 575	-
Hordaland og Bergen . .	378 178	2 209 020	-	37 505	-
Sogn og Fjordane . . .	4 521 764	805 698	-	33 000	-
Møre	2 274 166	192 768	-	-	680 000
Sør-Trøndelag	1 608 586	70 296	115 000	90 000	-
Nord-Trøndelag	835 333	695 241	200	8 650	57 700
Nordland	736 220	-	2 000	14 600	-
Troms	-	1 500	-	-	-
Riket 1925	19 298 157	8 036 785	159 786	1 127 545	1 028 130

Produksjonen av smør og ost.

Sammendragene i tabell 11 viser at der ved landets meierier i 1925 blev produsert:

- 2.7 mill. kg smør.
- 3.6 « « fetost (gouda, schweitzer, nøkkel, roquefort).
- 1.5 « « halvfetost (gouda, nøkkel).
- 0.9 « « kvartfetost (nøkkelost).
- 1.7 « « magerost (nøkkelost, pultost, gammelost).
- 0.7 « « kasein.
- 2.0 « « ekte og blandet geitmysost.
- 0.5 « « fløtemysost (helfet og halvfet).
- 3.9 « « mysost og prim.

I alt 17.5 mill. kg produkter.

Fylkesvis står Rogaland med den største produksjon på 3.1 mill. kg. Nordland med den minste på 0.5 mill. kg.

Oversikt over melkens anvendelse.

På basis av opgavene over salg og produksjon er det lett å beregne hvorledes melken har vært anvendt, og resultatene herav er i tabell 12 sammenstillet med tilsvarende beregninger for de tidligere år.

Til ystningen er der dessuten anvendt en betydelig mengde skummetmelk, og det meste av mysen er oparbeidet til mysost.

Meieriernes produksjonsretning.

Denne angis ved den anvendelse meieriene gjør av sitt råprodukt: melken. I tabell 13 er meieriene fordelt på de enkelte grupper etter den regel at kun

Tabell 11. Produsert kg.

Fylke.	Smør.	Schweiserost.	Helfet gouda.	Halvfet gouda.	Halvfet nøkkelost.	Kvartfet nøkkelost.	Mager nøkkelost.	Pultost.	Gammelost.	Annen hvitost.	Kasein.	Geitmyst, ekte og blandet.	Helfet fløtemyst.	Halvfet fløtemyst.	Myst.	Prim.
Østfold	69 393	-	226 800	14 614	9 176	24 219	35 940	6 997	-	2 238	-	-	4 558	2 472	84 195	98 235
Akershus og Oslo .	456 389	48 000	148 467	2 050	93 258	28 299	125 582	200 628	-	-	34 994	-	7 956	5 486	50 074	39 045
Hedmark	215 408	-	122 097	24 838	80 801	35 347	106 230	244 065	-	644	37 393	63 778	33 444	21 720	242 966	64 412
Opland	46 700	-	108 070	500	54 519	37 015	85 145	36 000	-	18 000	561 450	1 421 579	2 115	8 506	62 029	10 100
Buskerud	35 469	13 875	120 874	3 074	44 329	8 532	6 924	11 716	-	-	-	-	-	12 830	94 049	27 289
Vestfold	122 114	6 931	190 034	869	11 302	104 004	16 610	75 251	-	1 200	-	-	-	11 917	166 099	9 853
Telemark	58 364	-	49 086	-	19 649	27 069	33 873	22 571	-	-	350	-	-	-	55 620	11 498
Aust-Agder	31 128	-	19 890	170	10 203	44 025	13 720	22 110	-	-	-	-	-	2 725	46 620	11 560
Vest-Agder	41 610	-	128 567	2 566	10 968	41 520	14 926	11 320	-	-	-	17 228	-	9 924	102 649	15 915
Rogaland	424 281	16 818	805 713	19 568	254 673	129 736	169 149	23 495	6 256	100 042	-	88 862	7 405	79 734	886 155	68 370
Hordaland og Bergen	243 566	7 400	177 289	9 497	40 296	55 865	36 573	12 860	153 400	-	16 678	42 452	-	24 977	120 317	-
Sogn og Fjordane .	244 351	-	57 206	6 297	8 928	5 180	16 590	50	40 522	19 622	13 000	81 612	369	22 645	33 582	535
Møre	250 986	-	82 618	63 537	137 302	159 132	47 498	19 967	-	2 558	6 236	81 620	28 472	9 370	278 878	26 858
Sør-Trøndelag . . .	241 183	-	96 468	114 591	11 784	140 430	48 569	9 173	-	-	8 136	928	181	85	254 707	24 297
Nord-Trøndelag . .	119 855	309 326	254 032	236 794	74 897	40 404	22 409	658	-	17 446	-	7 329	105 938	77 453	563 066	17 624
Nordland	56 633	-	124 466	42 847	33 620	6 450	11 743	2 727	1 700	800	-	42 200	500	4 774	107 507	59 370
Troms	10 166	-	322 282	59 296	-	11 012	52 031	1 337	-	1 268	1 194	141 022	-	28 203	182 367	51 139
Riket 1925.	2 667 596	402 350	3 033 959	601 108	895 705	898 239	843 512	700 925	201 878	163 818	679 431	1 988 610	190 938	322 821	3 330 880	536 100

Tabell 12.

	Innveiet hølmelk mill. kg.	Herav anvendt til			
		direkte salg. mill. kg.	kondensering. mill. kg.	ystning. mill. kg.	smørlagning. mill. kg.
1875.	17	4.3	-	1.5	11.2
1890.	77	23.1	-	5.0	48.9
1900.	184	64.0	18.0	12.5	89.5
1910.	278	129.5	39.0	17.0	92.5
1915.	305	163.2	41.3	25.5	75.0
1920.	281	171.6	34.9	44.5	30.0
1925.	350	160.6	35.7	80.0	73.7

meierier som anvendte over 90 pct. av melken til sin hovedproduksjon er kommet med i de rene grupper. Resten er samlet i gruppen «Meierier med blandet drift». Eksempelvis inneholder gruppen festostysterier kun meierier som anvendte over 90 pct. av melken til helfet ost (gouda eller schweizerost) o. s. v.

Av meieriene er 244 rene mottagelsesstasjoner som kun har til formål å ta imot melk fra produsentene, kjøle den og sende den til det bymeieri de sogner til, 51 er rene melkesalgsmøierier (by og land) med salg i detalj av over 90 pct. av sin melk. I alt er dette 295 meierier eller temmelig nær halvparten av samtlige.

Av de øvrige har henved 100 meierier en blandet drift, alle med et betydelig melkesalg.

Tabell 13.

Fylke.	Antall.									
	Melkesalg.		Med smør som hovedprodukt.				Festostysterier.	Mysostkokerier.	Meierier med bl. drift.	Kondenseringsfabrikker.
	Melkesalgsmøierier.	Mottagelsesstasjoner.	Smørmøierier.	Setermeierier.	Komb. smør- og ostemeierier.	Gammel-ostysterier.				
Østfold	10	22	-	-	-	-	3	-	5	1
Akershus og Oslo	9	61	-	-	1	-	-	1	3	-
Hedmark	2	5	3	6	5	-	-	1	6	1
Opland	-	11	-	-	3	-	1	27	2	1
Buskerud	-	30	-	-	-	-	1	-	4	-
Vestfold	2	7	-	-	-	-	6	-	10	1
Telemark	3	-	-	-	2	-	7	-	5	-
Aust-Agder	2	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Vest-Agder	2	2	-	-	1	-	2	1	4	-
Rogaland	5	-	-	-	17	-	10	1	5	-
Hordaland og Bergen	2	77	2	-	1	8	1	1	5	-
Sogn og Fjordane	-	2	24	-	6	6	1	2	8	-
Møre	1	1	12	-	4	-	-	1	8	-
Sør-Trøndelag	11	19	2	-	5	-	-	-	8	-
Nord-Trøndelag	1	7	3	-	7	-	13	-	10	1
Nordland	1	-	3	-	2	-	1	-	8	-
Troms	-	-	-	-	9	-	-	-	2	-
Riket 1925	51	244	49	6	63	14	39	35	96	5
— 1920	65	219	44	-	46	6	47	18	100	5

Der blir således kun ca. 200 rene produksjonsmeierier igjen. Disse fordeler sig med 49 smørmeierier, 6 setermeierier, 39 fetostysterier, 35 geitmysostysterier, 63 kombinerte smør- og ostemeierier og 14 gammelostysterier.

Det billede disse tall gir av vårt meieribruk kan ved første øiekast synes mindre tilfredsstillende på grunn av at en så sterk spredning av en i forhold til mange andre land liten totalproduksjon nødvendigvis må være og faktisk også er en svekkelse. Et land med kun en eller et par produksjoner innen meieribruket står selvsagt meget heldigere med hensyn til faglig utvikling. I hvilken grad det er ønskelig eller mulig for oss å nå frem til større standardisering på dette område er det imidlertid på nuværende tidspunkt vanskelig å ha nogen sikker mening om.

Meieridriftens økonomiske resultater.

Tabell 14 viser hvor meget melken er utbragt i brutto og netto for de enkelte fylker.

Tabell 14.

Fylke.	Melken utbraktes brutto i kr.	Driftsutgifter kr.	Netto utbetalt kr.	Øre pr. kg melk.		
				Brutto- pris.	Drifts- utgift.	Netto- pris.
Østfold	¹ 14 053 334	¹ 957 933	13 095 401	36.0	2.5	33.5
Akershus og Oslo	18 072 413	3 162 336	14 910 077	41.0	7.2	33.8
Hedmark	¹ 9 878 736	¹ 984 564	8 894 172	35.3	3.5	31.8
Opland	¹ 11 788 150	¹ 1 222 978	10 565 172	35.0	3.4	31.6
Buskerud	5 740 838	636 091	5 104 747	36.9	4.1	32.8
Vestfold	¹ 9 107 490	¹ 808 669	8 298 821	37.3	3.3	34.0
Telemark	4 732 077	409 523	4 322 554	39.3	3.4	35.9
Aust-Agder	1 572 846	187 321	1 385 525	39.5	4.6	34.9
Vest-Agder	2 450 771	356 222	2 094 549	36.5	5.3	31.2
Rogaland	14 822 340	2 216 545	12 605 795	33.3	5.0	28.3
Hordaland og Bergen.	7 675 778	1 859 889	5 815 889	38.7	9.4	29.3
Sogn og Fjordane	2 169 543	291 545	1 877 998	26.0	3.5	21.5
Møre	4 877 186	853 644	4 023 542	32.1	5.6	26.5
Sør-Trøndelag	6 771 822	1 252 498	5 519 324	33.5	6.2	27.3
Nord-Trøndelag	¹ 7 139 009	¹ 1 231 614	5 907 395	31.4	5.4	26.0
Nordland	1 765 067	369 957	1 395 110	31.5	6.6	24.9
Troms	2 331 368	532 767	1 798 601	33.7	7.7	26.0
Riket 1925	¹ 124 948 768	¹ 17 334 096	107 614 672	35.6	4.9	30.7
— ² 1924			107 167 760			33.67
— ² 1923			90 342 180			28.76
— ² 1922			84 992 865			27.64
— ² 1921			111 801 679			39.17
— ³ 1920			126 851 750			45.58

¹ Kondenseringsfabrikkenes bruttoinntekter og driftsutgifter ikke medregnet.

² Etter meieriinspektørens statistikk.

³ Etter femårsoppgavene.

I alt er der netto utbetalt produsentene 107.6 mill. kroner, hvilket svarer til 30.7 øre pr. kg. Driftsutgiftene var 17.3 mill. kroner eller 4.9 øre pr. kg. Heri er ikke medregnet kondenseringsfabrikkene. Driftsutgiftene utgjør, som man ser, ca. 14 pct. av bruttoinntekten, hvilket er det samme som før krigen.¹⁾ Det be-

¹⁾ Se Meierienes Driftstatistikk 1914 s. 41.

merkes at Akershus har en abnormt høi driftsutgift fordi de store centralmeierier bærer distribusjonsutgiftene også for den melk som kommer til Oslo fra nabo-fylker. Også ellers ses såvel driftsutgifter som nettopriser å variere meget sterkt. Lavest i netto står Sogn og Fjordane på grunn av at man her har så mange småmeierier med gratis hjemsendelse av skummetmelken. Høiest står Telemark med 35.9 øre pr. kg. melk.

Det er mange forhold som spiller inn som årsaker til disse variasjoner. Men i hovedsaken beror de på to forhold: Meierienes produksjonsretning og beliggenhet, og vi skal i et senere avsnitt søke materialet bearbeidet med henblikk på en belysning herav.

Det fortjener spesielt å nevnes at meieribruket fremdeles i 1925 evnet å holde det utbetalte pengebeløp næsten på høide med årene 1920—1921.

I forbindelse med opplysningene om de økonomiske driftsresultater blev der ved denne telling også spurt om forskjellige data vedrørende meierienes finansielle stilling. Disse spørsmål omfattet meieriets aktiva og gjeld, overskuddets anvendelse, eventuelt underskudd o. s. v. Stort sett er disse spørsmål besvart lite tilfredsstillende. Dette skyldes utvilsomt i første rekke den uensartede regnskapsførsel ved meieriene, og der er derfor lite håp om å få bedre opgaver i de nærmeste år. Stort sett kan man si at de fleste meierier betaler ut temmelig nøie det beløp som melken netto er utbragt i, dog således at der er flere meierier som har betalt ut for lite og følgelig har lagt op fonds enn de som har betalt for meget. Det dreier sig dog stort sett om små beløp i forhold til totalomsetningen.

Forholdet mellem innveiet melkemengde og beregnet melkeproduksjon.

De opplysninger man har kunnet skaffe til belysning av dette viktige spørsmål er samlet i tabell 15.

Her er for det første tatt inn opgaver over antallet av melkekyr pr. 20 juni 1925, gjennomsnittlig melkemengde pr. ku og år i de enkelte fylker i 1925. Derav er fylkesvis utregnet størrelsen av melkeproduksjonen i rikets bygder, som er kommet op i næsten 1.2 milliarder kg. pr. år. Melkemengden i rikets byer er så liten, antagelig ca. 6 millioner kg pr. år, at den er uten betydning. For tidligere år er melkemengden anført efter de korrigerede tall, som er utregnet av dosent Mork¹ på basis av Centralbyråets rapporter.

De ved meieriene innveiede melkemengder er satt i forhold til disse totale melkemengder. For de enkelte fylker svinger procenttallet fra 0 i Finnmark til 55 pct. i Rogaland. For hele riket er det 30 pct. Knapt $\frac{1}{2}$ av landets melkemengde behandles altså i meieriene. Dette er for øvrig mere enn nogensinde tidligere.

Dernæst har man ved særskilt spørsmål mottatt opgaver over antallet av melkekyr hvorfra der leveres melk til meieriene. For hele riket er dette opgitt til 315 500 melkekyr. Utregnet i pct. av det samlede antall melkekyr har variasjonen gått fra 0 i Finnmark til 72 pct. i Vestfold. I riket tatt under ett er 41 pct. av samtlige melkekyr opgitt å være tilknyttet meieri. Fra hver ku er der i gjennomsnitt levert 1100 kg. melk.

Man finner grunn til å anta at opgavene over antall melkekyr tilknyttet meieri jevnt over er for lave, og årsaken hertil er den at man i mange, kanskje de fleste tilfelle, har opgitt antallet av inntegnede kyr istedenfor det virkelige antall.

¹) Tidsskrift for det Norske Landbruk 1913 s. 203.

Tabell 15.

Fylke.	Antall melkekyr 20/6 1925.	Gjennemsnittlig melkemengde pr. ku pr. år kg.	Beregnet melkeproduksjon 1925 kg.	Innveiet kumelk ved meierier		Leveret melk fra antall melkekyr		Antall melkekyr hos andelshavere.	Antall leverandører		Antall særskilt skyldsatte jordbruk 1918.	Antall leverandører i pct. av antall jordbruk.
				i alt kg.	pct. av beregnet produksjon.	i alt.	Pct. av samtlige.		i alt.	derav andelshavere.		
Østfold	42 651	1 922	81 956 212	38 843 223	47	26 181	61	16 965	3 094	2 063	10 236	30
Akershus	49 153	1 834	90 170 723	43 943 281	49	31 463	64	28 373	3 768	3 201	14 599	26
Hedmark	66 082	1 707	112 777 860	28 070 668	25	23 264	35	9 804	2 638	1 178	16 215	16
Opland	73 323	1 528	112 003 359	32 614 081	29	41 728	57	29 010	4 762	2 988	14 070	34
Buskerud	39 545	1 750	69 201 073	15 517 309	22	12 280	31	10 869	1 594	1 391	11 958	13
Vestfold	29 795	1 962	58 467 586	24 398 418	42	21 492	72	13 429	2 985	1 951	10 200	29
Telemark	27 457	1 810	49 705 167	12 086 417	24	8 323	30	7 803	1 826	1 766	9 215	20
Aust-Agder	16 500	1 819	30 005 772	3 980 720	13	4 550	27	4 150	1 159	1 005	7 682	15
Vest-Agder	27 928	1 571	43 861 324	6 736 251	15	5 325	19	5 182	2 328	2 278	10 868	21
Rogaland	49 739	1 629	81 040 569	44 318 474	55	28 840	59	27 630	5 080	4 817	12 093	42
Hordaland	55 741	1 215	67 742 212	19 840 505	29	23 718	43	22 731	4 701	4 436	16 298	29
Sogn og Fjordane	53 430	1 192	63 698 361	8 375 281	13	11 796	22	9 349	2 152	1 590	10 422	21
Møre	57 758	1 071	61 861 997	15 149 303	25	24 568	42	21 752	5 291	4 733	14 525	36
Sør-Trøndelag	49 217	1 480	72 824 474	20 275 025	27	17 581	36	15 026	3 046	2 702	11 804	26
Nord-Trøndelag	39 256	1 689	66 305 696	22 718 868	34	18 982	48	17 515	2 952	2 625	9 562	31
Nordland	56 826	1 258	71 504 416	5 615 781	8	9 587	17	7 435	1 713	1 403	15 633	11
Troms	32 383	1 377	44 591 391	6 913 268	16	5 822	18	5 277	1 753	1 569	8 870	20
Finnmark	6 365	1 268	8 070 846	-	0	-	-	-	-	-	3 190	-
Riket 1925	773 149	1 534	1 185 789 038	349 396 873	30	315 500	41	252 300	50 842	41 696	207 440	25
— 1920	-	-	1 100 000 000	281 433 908	25	-	-	-	-	-	-	-
— 1915	-	-	1 120 000 000	304 806 828	27	-	-	-	-	-	-	-
— 1910	-	-	1 065 000 000	277 764 763	26	-	-	-	-	-	-	-
— 1900	-	-	885 000 000	184 024 127	21	-	-	-	-	-	-	-
— 1890	-	-	865 000 000	77 277 800	9	-	-	-	-	-	-	-

Meierienes lover fastsetter nu i de fleste tilfelle at andelskapitalen skal fordeles på de enkelte andelshavere efter det antall kyr gården med rimelighet kan fø år om annet. Heri ligger en spore til for lave opgaver, og disse går utvilsomt igjen i de statistiske rapporter.

Der kan i henhold hertil neppe tviles på at betydelig mer enn 40 pct. av kuantallet er tilknyttet meieri. Det er sannsynlig at 50 pct. er et mere korrekt uttrykk for de faktiske forhold, og at leveransen pr. ku til meieri er noget under 1 000 kg pr. år hele riket tatt under ett.

Endelig har man søkt opplyst hvor mange leverandører som er tilknyttet meieriene. For hele riket er antallet oppgitt til 50 842.

Man kan antagelig regne med at det antall jordbruk som forefantes i 1918 fremdeles er et uttrykk for de faktiske forhold. I dette år medregnedes kun eiendommer som virkelig blev benyttet som jordbruk, og til et bruk blev henregnet det som bruktes samlet uansett om bruket omfattet flere særskilt matrikulerte deler. Disse tall er anført fylkesvis, og leverandørantallet utregnet i pct. derav. For hele riket ses 25 pct. av eiendommene å være tilknyttet meieri med melkeleveranse.

Disse forskjellige opplysninger kan samles i et mer generelt bilde av forholdene:

Av de særskilt skyldsatte bruk i vårt land er der for det første en hel del som er så små at de overhodet ikke har storfe, andre produserer kun til eget bruk. Mangfoldige grender og bygdelag ligger så avsides at man ikke rekker frem til meieri, og atter andre driver annen produksjon (fetning f. eks.) i sådan utstrekning at der ikke blir melk tilovers til salg. — På den annen side er der i nærheten av byer og tettbefolkede strøk gårder med intensiv melkeproduksjon men som selger melken direkte til forbrukere uten meieri som mellemeledd.

Tilsammen utgjør disse bruk 75 pct. av samtlige. Det vil ha sin interesse å sammenholde antallet av gårder med antall leverandører. Antallet av gårder her i landet utgjør neppe over 120 000, leverandørenes antall utgjør da 42 pct. av gårdbrukernes antall. Det er dog rimelig at ikke så få leverandører har så små bruk at de må henregnes til småbrukerklassen.

De 25 pct. av brukene som er tilbake er blandt de større idet de som nevnt må antas å ha halvparten av alle melkekyr i riket. Men de leverer ikke al sin melk til meieri. De har et ikke ubetydelig hjemmeforbruk, mange steder driver de en sterk seterdrift, hvis produksjon går helt utenom meieriene, og endelig har de normalt en viss rett til å selge melk til nære naboer. Skjønt denne halvpart av rikets kubestand må antas å være mer melkekydende enn den øvrige, blir der av de nevnte grunner allikevel ved meieriene kun innveiet 30 pct. av totalmelkemengden.

Til slutt hitsettes en beregning over melkeproduksjonens verdi i 1925.

Som det vil fremgå av tabell 14 blev der i året netto utbetalt 108 millioner kroner for 350 mill. kg melk. Gjennomsnittsprisen var følgelig 31 øre pr. kg. netto utbetalt melkeprodusentene. Hertil kom en del gratis hjemsendt magermelk og myse som dog ikke gjør noget utslag.

Efter denne pris representerer melkeproduksjonen ialt en verdi på 360 millioner kroner.

For tidligere år var tilsvarende tall:

1890	10,0 øre pr. kg.,	ialt	86 mill. kr.
1900	10,5	«	93 —
1910	10,0	«	100 —
1915	13,0	«	145 —
1920	44,0	«	485 —
1925	31,0	«	360 —

III. De enkelte meieritypers driftsforhold.

Som foran anført (se side 18) kan meieriene inndeles efter arten av sin hovedproduksjon i forholdsvis skarpt avgrensede grupper, hver med sine karakteristiske egenskaper med hensyn til driftsforhold m. v. I det følgende skal de av disse grupper som representerer rene produktionsretninger underkastes en noget videregående analyse til nærmere belysning av de forhold som har betydning for driftens resultater.

Desverre har det som allerede nevnt i innledningen ved denne første materialinnsamling ikke lyktes å få helt sammenlignbare eller fullstendige oppgaver fra alle meierier. Ved de sammenstillinger som er gjort i det følgende har man kun anvendt helt fullstendige oppgaver for driftsåret 1. januar—31. desember 1925 og en del av materialet har derfor måttet sløfies. Dette er selvsagt en svekkelse, og man har anset den for å være av såvidt betydning, at man for dette år ikke har funnet å ville kommentere resultatene således som oprindelig var forutsatt ved mere almindelige oversikter. Allerede neste års materiale vil imidlertid væsentlig bringe vor viden videre frem, så det forsåvidt ikke er nogen grunn til ikke å avvente den kontroll man da får.

Det vilde være ønskelig om man kunde anføre de enkelte data vedrørende hvert enkelt meieri innen de forskjellige grupper i likhet med hvad der gjøres i forskjellige andre land (Finland, Danmark, Holland). Man har imidlertid ikke funnet nogen helt tilfredsstillende form for anonymitetens bevarelse og da man forøvrig også av sammendragene finner de viktigste forhold har man nøiet sig med disse. Det tør imidlertid senere bli spørsmål om å finne passende former for en mer detaljert publikasjon idet det for meieriene tør vise sig å være av vesentlig interesse å se variasjonen fra meieri til meieri i bruttopriser og driftsutgifter. Men vanskeligheten er som nevnt å gjøre dette uten at anonymiteten brytes, noget som ikke kan gjøres.

Melkesalgsmeierier.

Denne gruppe omfatter meierier som omsetter over 90 pct. av sin melk i detaljsalg som melk og fløte. De fleste er bymeierier. Av de 51 meierier i denne gruppe (se side 18) har 31 gitt fullstendige oppgaver.

De forskjellige tekniske og økonomiske data fremgår av tabell 16.

Tabell 16.

Fylke.	Antall anlegg.	Innveiet melk pr. anlegg kg.	Melkens bruttopris øre pr. kg.	Driftsutgifter i øre pr. kg.							Melken utbragtes netto i øre pr. kg.
				Lønn.	Kraft og brensel.	Utgifter ved anlegg.	Renter.	Salgsutgifter og frakt.	Andre utgifter.	I alt	
Østfold	10	1 256 384	39.3	1.31	0.32	0.33	0.38	0.48	0.44	3.3	36.0
Akershus	5	364 860	40.7	1.99	0.49	0.53	0.19	0.24	0.06	3.5	37.2
Hedmark	2	185 771	38.6	-	-	-	-	-	-	5.2	33.6
Telemark	2	1 171 000	43.7	1.79	0.60	0.44	0.78	0.53	0.12	4.3	39.4
Rogaland	4	446 388	36.1	2.00	0.37	0.74	0.29	0.61	-	4.0	32.1
Sør-Trøndelag	5	762 733	36.4	2.29	0.52	0.73	0.47	0.74	0.15	4.9	31.5
Andre fylker	3	340 000	42.6	1.96	0.73	1.23	0.41	0.24	0.33	4.9	37.7
Riket	31	646 000	39.6	1.89	0.50	0.66	0.42	0.47	0.36	4.3	35.3

Melkemottagelsesstasjoner.

Samtlige meierier i denne gruppe har solgt al sin melk i uforedlet tilstand og derav over 90 pct. i partisalg til byenes centralmeierier. De aller fleste er underavdelinger av bymelkecentraler, men enkelte driver fritt salg til grossister eller andre større melkekjøpere i byene. Ifølge oversikten side 18 var der i riket 244 sådanne anlegg derav har 99 levert fullstendige opgaver og er medtatt i følgende bearbeidelse. Disse anlegg konsentrerer sig særlig omkring Oslo og Trøndhjem, idet man fra anleggene omkring Bergen ikke har de fornødne opgaver denne gang.

De tekniske og økonomiske data fremgår av tabell 17.

Tabell 17.

Fylke.	Antall anlegg.	Innveiet melk pr. anlegg kg.	Melken utbragtes brutto i øre pr. kg.	Driftsutgifter i øre pr. kg. melk.							Melken utbragtes netto i øre pr. kg.
				Lønn	Kraft og brensel.	Utgifter ved anlegg.	Renter.	Salgsutgifter og frakt.	Andre utgifter.	I alt	
Østfold	3	1 201 990	34.7	0.72	0.26	0.07	0.20	1.58	0.34	3.2	31.5
Akershus	38	525 000	36.6	0.77	0.26	0.40	0.26	1.50	0.21	3.4	33.2
Opland	4	820 000	34.5	0.84	0.14	0.20	-	1.72	-	2.9	31.6
Buskerud	22	371 000	35.5	1.02	0.38	0.47	0.44	1.30	-	3.6	31.9
Vestfold	5	571 200	35.8	0.73	0.39	0.46	0.40	0.67	0.65	3.3	32.5
Sør-Trøndelag	20	371 075	32.0	0.85	0.25	0.67	0.50	1.53	-	3.8	28.9
Nord-Trøndelag	7	312 007	31.3	1.15	0.23	0.61	0.21	2.10	0.20	4.5	26.8
Riket	99	597 000	34.3	0.87	0.26	0.41	0.29	1.48	0.19	3.5	30.8

Smørmeierier.

I denne gruppe er medregnet meierier som anvendte over 90 pct. av sin melk til skumning med smørlagning av fløten og gratis retur av magermelken. Av de 49 anlegg som i oversikten side 18 er henregnet til denne gruppe har 43 levert så fullstendige opgaver at de er anset egnet til videre bearbeidelse. Av disse lå de fleste i Sogn og Fjordane og Møre fylker.

De viktigste tekniske data er samlet i tabell 18.

Tabell 18.

Fylke.	Antall meierier.	Midlere avstand fra stasjon km.	Innveiet melk pr. anlegg kg.	Personale		Fett pct. i helmelk.	Kg. smør pr. 100 kg. helmelk.
				pr. anlegg.	pr. mill. kg. melk.		
Hedmark	3	6.3	523 119	2.30	4.4	3.67	4.30
Hordaland	2	6.5	57 128	1.00	17.7	3.55	3.71
Sogn og Fjordane	21	19.7	160 096	1.05	6.6	3.58	3.84
Møre	9	12.9	196 046	1.33	6.8	3.56	3.89
Sør-Trøndelag	2	17.8	115 825	1.00	8.7	3.67	3.93
Nord-Trøndelag	3	14.0	258 208	1.70	6.6	3.64	3.70
Nordland	3	8.3	179 889	1.66	9.3	3.40	3.51
Riket	43	12.2	213 000	1.43	6.7	3.58	3.84

Melkemengden pr. anlegg ses her å være endda mindre enn ved fetostysteriene, særlig står Hordaland ugunstig. På grunn herav er personalet pr. 1 mill. kg. melk uforholdsmessig stort. I de danske smørmeierier er der kun ca. 2 personer pr. 1 million kg. melk mot hos oss 6,7. Årsaken til dette ligger helt i meieriens størrelse.¹⁾

Produksjonsutbyttet av smør må betegnes som lavt. En melk med 3.58 pct. fett burde minst gi 4.0 kg. smør pr. 100 kg. helmelk.

De økonomiske data er samlet i tabell 19.

Tabell 19.

Fylke.	Melken utbragtes brutto i øre pr. kg	Driftsutgifter, øre pr. kg.							Melken utbragtes netto i øre pr. kg.
		Lønn.	Kraft og brensel.	Utgifter ved anlegg.	Renter.	Salgsutgifter og frakt.	Andre utgifter.	I alt.	
Hedmark	25.6	0.48	0.23	0.20	0.38	1.06	-	2.35	23.3
Hordaland	19.3	-	-	-	-	-	-	1.92	17.4
Sogn og Fjordane	20.0	0.58	0.35	0.28	0.16	0.81	0.18	2.36	17.6
Møre	20.1	0.59	0.33	0.31	0.19	0.50	0.06	1.96	18.1
Sør-Trøndelag	21.1	0.80	0.50	0.87	0.12	0.81	0.32	3.42	17.7
Nord-Trøndelag	20.8	0.61	0.48	0.13	0.05	0.30	0.89	2.46	18.3
Nordland	18.4	0.91	0.48	0.42	0.20	0.74	0.63	3.38	15.0
Riket	20.8	0.66	0.38	0.37	0.18	0.70	0.26	2.55	18.3

Man legger også her merke til de store variasjoner i bruttopris, driftsutgifter og nettopris selv hvor der regnes med hele fylkesgjennemsnitt. Enkeltmeieriernes bruttopriser varierte mellom 26.5 og 17.1 øre pr. kg., driftsutgiftene mellom 5,59 og 1,12 øre, nettoprisen mellom 24.4 og 13.1 øre.

Årets middelnotering for smør i Oslo var kr. 5,60 pr. kg. Trekkes herfra 3 pct. grossistavanse fåes kr. 5,43 pr. kg. Etter et utbytte som opgitt til 3,84 kg. smør skulde dette betinge en bruttopris på 20.85 eller nøiaktig lik den faktisk innrapporterte som var 20,8 øre.

For å få rede på hvormeget melken utbragtes i ved denne anvendelse må verdien av den gratis hjemsendte skummetmelk medregnes. Antas denne å være foredlet ved fleskeproduksjon fåes ved en middelpriis på 3.00 kr. pr. kg. fleisk en magermelkverdi på 6 øre pr. kg. når man for enkelhets skyld setter denne i øre pr. kg. melk til det dobbelte av fleskeprisen i kr. pr. kg. fleisk.²⁾

Sætermeierier.

I denne gruppe er medregnet anlegg som drives om sommeren på enkelte steder i Hedmark fylke. De er karakterisert ved produksjon av smør, pultost og surprim.

De 3 anlegg som har avgitt fullstendig opgave hadde følgende driftsforhold:

Driftstid	2.7 måneder.
Avstand fra stasjon	33 km.
Personale pr. anlegg	1.7
Melk pr. anlegg	30 111 kg.

¹⁾ R. Mork: En statistisk undersøkelse over personalets størrelse. Meldinger fra Norges Landbrukshøiskole 1923. s. 162. ²⁾ Benterud og Mork: Meieridriftslære.

Produktutbytte pr. 100 kg. helmelk:

Smør	4.3 kg.
Pultost	6.4 «
Surprim	6.7 «
Melken brutto utbragt i	41.2 øre pr. kg.
Driftsutgifter	8.4 —«—
Melken netto utbragt i	32.8 —«—

Fetostysterier.

I denne gruppe er medregnet de meierier som ystet over 90 pct. av den innveiede melkemengde til helfet goudaost eller schweizerost. Av de 39 meierier som i oversikten side 18 blev henregnet til denne gruppe hadde 23 så fullstendige opgaver at de er anset egnet til videre bearbeidelse. Av disse drev 4 ystning av schweizerost og 19 av goudaost. Fetostysteriene er konsentrert vesentlig i 3 fylker: Vestfold, Rogaland og Nord-Trøndelag.

De viktigere tekniske data er samlet i tabell 20.

Tabell 20.

Fylke.	Antall meierier.	Midlere avstand fra stasjon. km.	Innveiet melk pr. anlegg kg.	Personale		Fett pct. i melk.	Produsert pr. 100 kg. helmelk.		
				pr. anlegg.	pr. 1 mill. kg melk.		smør.	fetost.	mysøst.
Vestfold	4	12	315 000	3.2	10.2	3.40	-	9.0	6.8
Rogaland	5	5	554 000	4.2	7.6	3.61	0.2	9.1	6.3
Nord-Trøndelag	10	17	292 000	3.5	12.0	3.53	-	9.0	6.8
Øvrige fylker	4	15	216 000	2.5	11.5	3.50	-	8.9	6.3
Riket	23	13	330 000	3.4	10.6	3.52	0.05	9.0	6.5

Idet man kan anse kort avstand til stasjon, stor melkemengde pr. anlegg og høi fettprocent som driftsmessige fordeler sees Rogaland å stå gunstigst. I de øvrige fylker er melkemengden såvidt liten at driften måtte bli uforholdsmessig dyr, hvad også tallene for driftsutgift pr. kg. melk viser som vi straks skal se.

Produktutbyttet pr. 100 kg. melk sees å variere lite fra fylke til fylke, og ligger stort sett lavt.

De økonomiske data er samlet i tabell 21.

Tabell 21.

Fylke.	Melken utbragtes brutto i øre pr. kg.	Driftsutgifter, øre pr. kg.							Melken utbragtes netto i øre pr. kg.
		Lønn.	Kraft og brensel.	Utgifter ved anlegget.	Renter.	Salgsutgifter og frakt.	Andre utgifter.	I alt.	
Vestfold	32.42	1.64	1.70	0.49	0.79	0.55	0.94	6.11	26.31
Rogaland	29.64	1.74	1.04	0.37	0.75	0.96	0.82	5.68	23.88
Nord-Trøndelag	30.41	2.48	2.07	0.43	1.04	0.77	0.98	7.77	22.44
Øvrige fylker	27.80	2.47	2.35	0.31	0.60	0.85	1.30	7.88	19.92
Riket	30.14	2.08	1.79	0.40	0.80	0.78	1.01	6.86	23.14

Hvad for det første angår den bruttopris meieriene har bragt melken ut i så sees der å være betydelige variasjoner fra fylke til fylke, med Vestfold som en overlegen nr. 1 og gjennomsnittet for «øvrige fylker» hele 4.5 øre lavere. Tallene for de enkelte meierier varierer enda meget sterkere, helt fra 37.80 til 20.40 øre pr. kg.

Driftsutgiftene pr. kg. melk sees også å ha variert betydelig, og stort sett således at de omvendt følger meieriets melkemengde. Rogaland som har størst mengde melk pr. anlegg har de laveste driftsutgifter pr. kg. melk, og Nord-Trøndelag med sine små melkemengder står temmelig ugunstig,

En nærmere betraktning av driftsutgiftenes enkelte poster viser at det særlig er lønningsposten og brenselutgiftene som tynger uforholdsmessig sterkt ved de små anlegg, de øvrige utgifter er mere uforandret.

Ennu meget mere varierte nettomelkeprisene, d. v. s. de melkepriser de enkelte leverandører fikk utbetalt. Høieste utbetalte nettopriser var 28.8 øre, laveste 10.7 øre pr. kg. melk.

Mysostkokerier.

Denne gruppe omfatter anlegg som med over 90 pct. av sin melkemengde fremstillet blandet eller ekte geitmysost og kasein. Benevnelsen av disse meierier har vært noget vaklende idet de dels har vært kalt fetmysostysterier, dels geitostysterier, dels Gudbrandsdalsysterier. Man har her valgt å kalle dem mysostkokerier, da dette er det enkleste av de navn som på tilfredsstillende måte angir driftens karakteristiske forhold.

I hele riket var der i 1925 35 anlegg av denne type, derav 27 i Opland fylke. Der var kun 13 anlegg med fullstendig driftsoppgave. Av disse lå 12 i Opland. Det bemerkes at alle disse hadde driftsåret fra september 1924 til september 1925.

De tekniske data for anleggene i Opland fylke var:

Antall anlegg	12	
Driftstid	8.6 måneder	
Avstand fra stasjon.....	27.1 km.	
Innveiet kumelk pr. meieri	610 647 kg.	
— geitmelk —	55 972 «	
— i alt —	666 619 «	
Personale pr. meieri	6.5 personer	
— « 1 mill. kg. melk	9.8 —	
Helmelkens fettprocent	3.49 pct.	
Kasein pr. 100 kg. helmelk.....	5.0 kg.	
Geitost « « « —	11.1 «	
Melken brutto utbragt i.....	35.8 øre pr. kg.	
Driftsutgifter pr. kg. melk:		
Lønn	1.85	
Kraft og brensel	1.58	
Utgifter ved anlegget	0.34	
Renter	0.36	
Salgsutgifter og frakt	1.00	
Andre utgifter	1.02	
I alt	6.15	—«—
Melken netto utbragt i.....	29.6	—«—

Denne gruppe viser helt igjennem gode driftsresultater, dog således at enkelte små anlegg har ligget efter. Bruttoprisene ved de enkelte meierier varierte mellom 40.0 og 31.8 øre, driftsutgiftene mellom 9.3 og 4.1, nettoprisene mellom 35.0 og 24.1 øre pr. kg. melk, kumelk og geitmelk regnet under ett.

I månedsrapportene er middelsprisen for blandet geitmysost sat til 2.85 kr. pr. kg. for året 1925. Dette gir $11.1 : 2.85 = 31.6$ øre brutto hvortil kommer verdien av 5.0 kg. kasein som kanskje kan settes til 80 øre pr. kg. Herav beregnes en samlet bruttopris på 35.6 øre mot faktisk innrapportert 35.8 pr. kg.

Kombinerte smør- og ostemeierier.

I denne gruppe er medregnet de meierier som anvendte mere enn 90 pct. av sin melk til smørlagning og ystning (særlig nøkkel- og goudaost) og ikke er medregnet i de foran behandlede grupper. Av de 63 meierier som ifølge oversikten side 18 går inn i denne gruppe har i alt 38 avgitt fullstendige opgaver. Disse meierier er forholdsvis jevnt spredt over det hele land, flest i Rogaland.

De viktigere tekniske data fremgår av tabell 22.

Tabell 22.

Fylke.	Antall meierier.	Midlere avstand fra stasjon Km.	Innveiet melk pr. anlegg. Kg.	Personale		Fettpct. i helmelken.
				pr. anlegg.	pr. 1 mill. kg. melk.	
Hedmark	5	5.5	650 568	6.2	9.5	3.52
Opland	3	15.3	1 290 241	9.3	7.2	3.60
Rogaland	8	4.2	689 674	6.3	9.1	3.66
Sogn og Fjordane	3	0.7	279 009	3.0	10.7	3.34
Sør-Trøndelag	4	3.5	305 299	3.5	11.5	3.58
Nord-Trøndelag	6	2.4	415 132	4.0	9.6	3.45
Troms	4	0.1	728 927	9.2	12.6	3.48
Andre fylker	5	5.0	283 000	3.5	12.3	3.50
Riket	38	4.6	580 200	5.6	9.6	3.51

Man har her undlatt å bearbeide opgavene over produktutbytte da disse er lite homogene. Enkelte meierier har drevet meget med festproduksjon, andre med overveiende magerost, og mellom disse er der en mengde produksjonstyper. Noget samlet gjennomsnitt kan derfor ikke utregnes.

De meierier som går inn i denne gruppe hører stort sett til våre best utstyrte anlegg. Melkemengden pr. anlegg er også stor som tabellen viser.

De økonomiske data er samlet i tabell 23.

Tabell 23.

Fylke.	Melken utbragtes brutto i øre pr. kg.	Driftsutgifter, øre pr. kg.							Melken utbragtes netto i øre pr. kg.
		Lønn.	Kraft og brensel.	Utgifter ved anlegg.	Renter.	Salgsutgifter og frakt.	Andre utgifter.	I alt.	
Hedmark	34.4	1.89	1.70	0.67	1.75	1.26	0.93	8.2	26.2
Opland	36.6	1.70	1.28	0.63	1.12	0.76	0.81	6.3	30.4
Rogaland	30.0	1.60	1.26	0.71	0.75	0.83	1.25	6.4	23.6
Sogn og Fjordane	27.9	1.88	1.68	0.38	1.00	0.72	0.14	5.8	22.1
Sør-Trøndelag	27.9	1.77	2.39	0.84	0.71	0.69	0.40	6.8	21.1
Nord-Trøndelag	29.3	2.39	1.91	0.65	0.61	0.65	1.30	7.5	21.8
Troms	31.8	2.47	1.49	0.64	1.60	1.09	1.21	8.5	23.3
Andre fylker	31.6	1.85	1.11	0.26	0.90	0.66	0.02	4.8	26.8
Riket	31.2	1.94	1.60	0.60	1.05	0.83	0.78	6.8	24.4

Gammelostysterier.

I denne gruppe er medregnet de anlegg som med over 90 pct. av sin melk drev smørlagning og gammelostystning. Der var i alt i riket 14 slike anlegg hvorav 13 har levert fullstendige opgaver. Derav lå 7 i Hordaland og 6 i Sogn og Fjordane.

De tekniske data sees av tabell 24.

Tabell 24.

Fylke.	Antall meierier.	Driftstid måneder.	Midlere avstand fra stasjon km.	Innveiet melk pr. anlegg. Kg.	Personale.		Fett pct. i helmelk.	Produsert pr. 100 kg helmelk.	
					pr. anlegg.	pr. 1 mill.kg. melk.		smør.	gammelost.
Hordaland	7	7.1	3	295 254	3.4	11.5	3.40	3.7	3.7
Sogn og Fjordane	6	5.4	1.9	141 078	2.3	16.3	3.20	3.4	3.2
Riket	13	6.2	2.5	218 166	2.85	13.0	3.30	3.55	3.45

Den korte driftstid på kun 6 måneder pr. år og de små melkemengder virker ugunstig på personalets størrelse som man lett vil se. Anleggene står også ugunstig med hensyn til melkens fettprocent, delvis fordi de kun er i drift om vinteren. Produktubytten pr. 100 kg. helmelk synes også lavt.

De økonomiske data er samlet i tabell 25.

Tabell 25.

Fylke.	Melken utbragtes brutto i øre pr. kg.	Driftsutgifter, øre pr. kg. melk.							Melken utbragtes netto i øre pr. kg.
		Lønn	Kraft og brensel.	Utgifter ved anlegget.	Renter.	Salgsutgifter og frakt.	Andre utgifter.	I alt.	
Hordaland	33.4	1.64	0.94	0.94	0.35	0.94	0.27	5.08	28.3
Sogn og Fjordane	28.6	1.52	0.85	0.61	0.43	0.20	0.19	3.80	24.8
Riket	31.0	1.58	0.90	0.77	0.39	0.57	0.23	4.44	26.5

Kondenseringsfabrikker.

.. I 1925 var 5 kondenseringsanlegg i virksomhet. De hadde i alt en innveiet melkemengde på 35 721 187 kg. og utbetalte for dette kvantum i alt 11 327 111 kr. netto eller 31.6 øre pr. kg.

Sammendrag.

I tabell 26 er de viktigste økonomiske data for de enkelte rene meierityper stillet sammen til nærmere belysning av hvad hver enkelt har ydet i året 1925. De mange meierier med blandet drift er holdt utenfor undtagen i tallene for riket som er hentet fra side 19.

Tabell 26.

Gruppe.	Innveiet melk pr. anlegg. Kg.	Melken brutto ubragt i øre pr. kg.	Driftsutgifter, øre pr. kg.							Melken netto ubragt i øre pr. kg.
			lønn.	kraft og brensel.	utgifter ved anlegget.	renter.	salgsutgifter og frakt.	andre utgifter.	i alt.	
Melkesalgsmeierier	646 000	39.6	1.89	0.50	0.66	0.42	0.47	0.36	4.3	35.3
Melkemottagelsesstasjoner	597 000	34.3	0.87	0.26	0.41	0.29	1.48	0.19	3.5	30.8
Smørmeierier	213 000	¹ 20.8	0.66	0.38	0.37	0.18	0.70	0.26	2.5	¹ 18.3
Sætermeierier	30 111	41.2	-	-	-	-	-	-	8.4	32.8
Fetostysterier	330 000	30.1	2.08	1.79	0.40	0.80	0.78	1.01	6.9	23.2
Mysostkokerier	666 619	35.8	1.85	1.58	0.34	0.36	1.00	1.02	6.2	29.6
Komb. meierier	580 200	31.2	1.94	1.60	0.60	1.05	0.83	0.78	6.8	24.4
Gammelostysterier	218 166	31.0	1.58	0.90	0.77	0.39	0.57	0.23	4.5	26.5
Kondenseringsfabrikker	7 144 000	-	-	-	-	-	-	-	-	31.6
Riket	580 000	35.6	-	-	-	-	-	-	4.9	30.7

¹ Ikke medregnet magermelkens verdi (se side 25).

Disse resultater kan stilles i forhold til tidligere år ved hjelp av meieriinspektørens oppgave over nettomelkepriser trykt i Landbruksdirektørens beretning for 1922—1924 samt dosent Morks sammendrag for 1920 og 1921 trykt i Norsk Meieritidende 1924.

	1920	1921	1922	1923	1924	1925
Melkesalgsmeierier	46.8	42.3	31.6	31.5	35.7	35.3
Melkemottagelsesstasjoner	45.1	38.9	28.0	29.9	34.3	30.8
Smørmeierier	24.5	20.6	17.4	18.1	21.4	18.3
Fetostysterier	42.0	31.8	19.5	} 26.0	30.3	23.2
Mysostkokerier	50.0	-	-			
Kombinerte smør- og ostemeierier	38.7	28.9	20.7	25.9	30.7	24.4
Gammelostysterier	38.6	-	24.7	24.3	26.0	26.5
Kondenseringsfabrikker	44.7	41.0	26.2	28.6	35.6	31.6

Bilag 1 (forts.).

Opgaver over melkemengden.

Innveiet (innmålt) i alt i året:

..... kg. kumelk, ... kg. geitemelk, ... kg. fløte o. lign.

Herav mottatt fra andre meierier:

..... kg. helmelk, ... kg. skummet melk, ... kg. fløte.

Solgt i alt:

..... kg. helmelk, ... skummet melk, ... kg. fløte.

Tilbakelevert leverandørene:

..... kg. skummet melk, ... kg. myse.

Foret op ved meieriet:

..... kg. helmelk, ... kg. skummet melk, ... kg. myse.

Ikke utnyttet: ..... kg. myse.

Produsert i alt i året :

Smør	kg.	Andre ostesorter.....	kg. ....
Schweizerost	«	Kasein	« .....
Goudaost og edamerost, helfet «		Geitmysost, blandet eller (og)	
« « « , halvfet «		ekte	« .....
Nøkkelost, halvfet	«	Fløtemysost, helfet	« .....
« , kvartfet	«	« , halvfet	« .....
« , mager	«	Mysost	« .....
Pultost	«	Prim	« .....
Gammelost	«		

Driftsoppgaver.

Melken er brutto utbragt i..... kr. ....

Driftsutgiftene har vært:

Lønninger .....

kr. ....

Brensel, kraft, lys..... « .....

Utgifter ved anlegget, såsom:

Skatter, assurance, vedlikehold .....

« .....

Renter av gjeld..... « .....

Frakt, provisjon og salgsutgifter..... « .....

Andre utgifter .....

« .....

Sum driftsutgifter «

Tilbake som netto .....

kr. ....

Herav utbetalt for levert melk .....

« .....

Restbeløpet utgjør .....

« .....

Restbeløpet er anvendt således:

.....

.....

Meieriets samlede aktiva ved årets slutt..... kr. ....

Meieriets gjeld .....

« .....

Meieriets bokførte formue .....

« .....

Hovedlånene er i driftsåret forrentet etter .....

pet.

(Underskrift.)

Bilag 1 (forts.).

A n m. Dette skjema utfylles av alle meierier, ysterier, mottagelsesstasjoner etc. Centralmeierier som får melk fra mottagelsesavdelinger som selv avgir opgaver noterer som innveiet melk kun den melk de får fra produsenter som leverer melken direkte. Melk fra underavdelinger noteres som mottatt fra andre meierier.

Produksjonen av smør og ost noteres ved det meieri hvor den er foregått.

Under driftsoppgavene er det av særlig interesse å få frem den nettoppris som melkeprodusentene har fått utbetalt for melken ved 1ste leveringssted. Ved en del av centralmeieriene i de større byer er det mottagelsesstasjonene som har oppgjøret med produsentene. Centralmeieriet i byen har fortrinnsvis driftsutgiftene fra melken er levert på jernbanestasjonen eller dampskibskaien i byen og til den er omsatt i parti eller i detalj. Andre meierier med mottagelsesstasjoner har kanskje oppgjør med produsentene direkte, og deres driftsutgifter omfatter da de samlede omsetningsutgifter og kommer selvfølgelig derved til et høiere beløp for driftsutgiftene. Det var i det hele ønskelig om disse meierier vilde opgi hvilken del av de samlede omsetningsutgifter oppgavene omfatter.

Utbetalt efterskudd opføres som utbetalt for melken.

Ifølge Stortingets beslutning og loven om avgivelse av opgaver til statistisk bruk er alle meierier og ysterier pliktige til korrekt å besvare de opgaver som her kreves. Undlatelse av å avgi opgaver vil medføre mulkt.

Rekke VII og VIII.

Trykt 1926:

- Nr. 186. Norges handel 1924. (*Commerce.*)
- 187. Skolevesenets tilstand 1923. (*Instruction publique.*)
- 188. Sundhetstilstanden og medisinalforholdene 1922. (*Rapport sur l'état sanitaire et médical.*)
- 189. Norges jernbaner 1924—25. (*Chemins de fer norvégiens.*)
- 190. Norges telegrafvesen 1924—1925. (*Télégraphes et téléphones de l'État.*)
- 191. Sjømannsforsikringen 1923. Fiskerforsikringen 1923. (*Assurances contre les accidents des marins. Assurances contre les accidents des marins pêcheurs.*)
- 192. Kommunevalgene 1925. (*Élections en 1925 pour les conseils communaux et municipaux.*)
- 193. Forsikringsselskaper 1924. (*Sociétés d'assurances.*)
- 194. Norges industri 1924. (*Statistique industrielle de la Norvège.*)
- 195. Ulykkesforsikringen 1923. (*Assurances contre les accidents du travail.*)
- 196. Alkoholstatistikk 1924—1925. (*Statistique de l'alcool.*)
- 197. Norges postvesen 1925. (*Statistique postale.*)
- 198. Den Norske Statskasses Finanser 1913/14—1926/27. (*Finances de l'État.*)
- 199. Arbeidslønnen i jordbruket. Driftsåret 1925—26. (*Salaires des ouvriers agricoles en 1925—1926.*)
- 200. Folkemengdens bevegelse 1923. (*Mouvement de la population.*)

Norges Offisielle Statistikk, rekke VIII. (Statistique Officielle de la Norvège, série VIII.)

Trykt 1926:

- Nr. 1. Fattigvesenet 1922, 1923 og 1924. (*Assistance publique.*)
- 2. Meglingsinstitusjonens virksomhet. Tariffavtaler og arbeidskonflikter 1925. (*Entremise publique. Conventions collectives et conflits du travail en 1925.*)
- 3. Norges bergverksdrift 1925. (*Mines et usines.*)
- 4. Norges kommunale finanser 1923/24. (*Finances des communes.*)
- 5. Norges sparebanker 1925. (*Caisses d'épargne.*)
- 6. Folkemengdens bevegelse 1911—1920. Hovedoversikt. (*Aperçu général du mouvement de la population en Norvège pendant les années 1911—1920.*)
- 7. Norges handel 1925. (*Commerce.*)
- 8. Norges fiskerier 1924. (*Grandes pêches maritimes.*)
- 9. Sykeforsikringen 1925. (*Assurance-maladie.*)
- 10. Skiftevesenet samt Overformynderiene 1923 og 1924. (*Successions, faillites et biens pupillaires.*)

Trykt 1927:

- Nr. 11. Norges Brandkasse 1923—1925. (*Statistique de l'office national d'assurance contre l'incendie.*)
- 12. Lønninger 1925—1926. (*Gages et salaires.*)
- 13. Sundhetstilstanden og medisinalforholdene 1923. (*Rapport sur l'état sanitaire et médical.*)
- 14. Forbudsavstemningen 18 oktober 1926. (*Plébiscite du 18 octobre 1926 de la prohibition des spiritueux.*)
- 15. Den Norske Statskasses Finanser 1913/14—1927/28. (*Finances de l'État.*)
- 16. Det civile veterinærvesen 1924. (*Service vétérinaire civil.*)
- 17. Sinnssykeasylenes virksomhet 1925. (*Hospices d'aliénés.*)
- 18. Skolevesenets tilstand 1924—25. (*Instruction publique.*)
- 19. Norges jernbaner 1925—26. (*Chemins de fer norvégiens.*)
- 20. De spedalske i Norge 1921—1925. (*Rapport sur les lépreux en Norvège pour les années 1921—1925.*)

Rekke VIII.

Trykt 1927 (forts. suite):

- 21. Forsikringssselskaper 1925. (*Sociétés d'assurances.*)
- 22. Folkemængdens bevægelse 1924. (*Mouvement de la population.*)
- 23. Sjømannsforsikringen 1924. Fiskerforsikringen 1924. (*Assurances contre les accidents des marins. Assurances contre les accidents des marins pêcheurs.*)
- 24. Norges industri 1925. (*Statistique industrielle de la Norvège.*)
- 25. Fagskolestatistikk 1923/24—1925/26. (*Écoles professionnelles.*)
- 26. Ulykkesforsikringen 1924. (*Assurances contre les accidents du travail.*)
- 27. Norges postvesen 1926. (*Statistique postale.*)
- 28. Landbruksareal og husdyrhold 1926. Representativ telling. (*Superficies agricoles et élevage de bétail de l'année 1926. Recensement représentatif.*)
- 29. Sundhetstilstanden og medisinalforholdene 1924. (*Rapport sur l'état sanitaire et médical.*)
- 30. Norges skibsfart 1925. (*Navigation.*)
- 31. Meieribruket i Norge i 1925. (*L'industrie laitière de la Norvège en 1925.*)

Det Statistiske Centralbyrå har dessuten bl. a. utgitt følgende verker:

- Statistisk Årbok for kongeriket Norge. Senest utkommet: 45de årgang 1926. Oslo 1926. (*Annuaire statistique de la Norvège.*)
- Statistiske Meddelelser. Senest utkommet: 44de bind 1926. Oslo 1926. (*Bulletin mensuel du Bureau Central de Statistique.*)
- Månedsopgaver over vareomsetningen med utlandet 1926. Fjortende bind. Oslo 1927. (*Bulletin mensuel du commerce extérieur en 1926. Quatorzième année.*)
- Fortegnelse over Norges Offisielle Statistikk m. v. 1828—31 desember 1920. Kristiania 1889, 1913 og 1922. (*Catalogue de la Statistique officielle.*)
- Statistiske Oversigter 1914. Kristiania 1914. Statistiske Oversikter 1926. Oslo 1926. (*Résumé rétrospectif 1914 et 1926.*)

Samtlige verker er til salgs hos H. Aschehøug & Co., Oslo.

Av «Norges handel», årgangene 1911, 1912, 1913, 1915 og 1921, er Byråets beholdning meget knapp, hvorfor man vilde være takknemlig for å få overliatt eksemplarer av disse årganger.

11 juli 1927.